

LOVĆEN BANKA^{AD}

ARHIVA

Broj

III - 75

19

Podgorica, 31.05.2019. god.

LOVĆEN BANKA^{AD}

JAVNO OBJELODANJIVANJE PODATAKA I INFORMACIJA O POSLOVANJU BANKE ZA 2018. GODINU

Maj, 2019.godine

Sadržaj

UVOD	3
1. FINANSIJSKI IZVEŠTAJI	3
2. STRATEGIJE I POLITIKE UPRAVLJANJA RIZICIMA.....	3
2.1. Strategije i politike upravljanja svim vrstama rizika	4
2.2. Struktura i organizacija funkcije upravljanja rizicima	5
2.3. Obim i priroda sistema izvještavanja o rizicima i sistema za mjerjenje rizika	6
2.4. Politike za zaštitu od rizika i ublažavanje rizika, strategije i procesi za kontinuirano praćenje efektivnosti zaštite od rizika i ublažavanje rizika.....	6
3. KONSOLIDACIJA.....	11
4. SOPSTVENA SREDSTVA	11
5. PODACI I INFORMACIJE O POTREBNOM KAPITALU I PROCJENI ADEKVATNOSTI INTERNOG KAPITALA.....	16
6. PODACI I INFORMACIJE O IZLOŽENOSTI KREDITNOM RIZIKU	Error! Bookmark not defined.
7. PODACI I INFORMACIJE KOJE SE ODNOSE NA PRIMJENU STANDARDIZOVANOG PRISTUPA ZA PONDERISANJE IZLOŽENOSTI	Error! Bookmark not defined.
8. PODACI I INFORMACIJE KOJE SE ODNOSE NA RIZIK DRUGE UGOVORNE STRANE	45
9. PODACI I INFORMACIJE KOJE SE ODNOSE NA IZBOR METODA KOJI SE KORISTI ZA IZRAČUNAVANJE POTREBNOG KAPITALA ZA OPERATIVNI RIZIK	45
10. PODACI I INFORMACIJE KOJE SE ODNOSE NA TRAJNA ULAGANJA U KAPITAL DRUGIH PRAVNICH LICA	46
11. PODACI I INFORMACIJE KOJE SE ODNOSE NA IZLOŽENOST RIZIKU KAMATNE STOPE KOJE NE PROIZILAZE IZ TRGOVAČKIH AKTIVNOSTI BANKE.....	46
12. SEKURITIZACIJA.....	46
13. INFORMACIJE KOJE SE ODNOSE NA UBLAŽAVANJE KREDITNOG RIZIKA	Error! Bookmark not defined.

UVOD

U skladu sa članom 104 Zakona o bankama („Službeni list CG“, br. 17/08, 44/10 i 40/11, 73/17) i Odlukom Centralne Banke Crne Gore o javnom objelodanjivanju podataka od strane banaka („Sl. list Crne Gore“, br.02/12 od 11.01.2012), Lovćen banka AD Podgorica (u daljem tekstu: Banka) javno objelodanjuje podatke o svom finansijskom stanju i poslovanju sa stanjem na dan 31.12.2018. godine.

Odluka o javnom objelodanjivanju podataka od strane banaka propisuje koje kvalitativne i kvantitativne podatke o finansijskom stanju i poslovanju banke su banke u obavezi da objave a koje se odnose na:

- finansijske iskaze
- strategije i politike upravljanja rizicima
- konsolidaciju banke
- sopstvena sredstva banke
- potrebnii kapital i procjenu adekvatnosti internog kapitala
- kreditni rizik
- standardizovani pristup za ponderisanje izloženosti riziku druge ugovorne strane
- operativni rizik
- trajna ulaganja u kapital drugih pravnih lica
- izloženost riziku kamatne stope iz bankarske knjige
- sekjuritizaciju
- tehnike ublažavanja kreditnog rizika

Ovaj dokument ne sadrži zaštićene i povjerljive informacije čije bi javno objelodanjivanje ugrozilo konkurenčku poziciju banke, kao i informacije koje se odnose na lica koja stupaju u ugovorne odnose sa bankom čija je povjerljivost obavezujuća za banku.

Izveštaj se javno objavljuje na internet stranici Banke.

1. FINANSIJSKI IZVEŠTAJI

Finansijske iskaze Banka objavljuje u posebnom dokumentu Finansijski iskazi Lovćen Banke za 2018.godinu sa mišljenjem nezavisnog revizora i Godišnji izvještaj Lovćen Banke za 2018. godinu na svojoj internet stranici <http://www.lovcenbanka.me/me/lovcen-banka/o-nama/izvestaji-o-poslovanju>

2. STRATEGIJE I POLITIKE UPRAVLJANJA RIZICIMA

2.1. Strategije i politike upravljanja svim vrstama rizika

Banka je kroz strategije i politike upravljanja rizicima uspostavila sveobuhvatan i pouzdan sistem upravljanja rizicima, koji omogućava upravljanje svim rizicima kojima je Banka izložena ili može biti izložena u svom poslovanju, obezbjeđujući tako usklađenost rizičnog profila Banke sa prihvativim nivoom rizika, odnosno sklonosću Banke ka rizicima. Efikasno upravljanje rizicima podrazumijeva identifikaciju, procjenu, mjerjenje i kontrolu izloženosti prema svim rizicima uz istovremeno optimiziranje preuzetih rizika radi ostvarenja svih poslovnih planova Banke.

Banka je usvojila interna akta kojima se uređuje sistem upravljanja rizicima a koja čine: Strategija upravljanja rizicima, politike i procedure upravljanja pojedinačnim rizicima, metodologije za upravljanje pojedinačnim rizicima, uputstva i ostali interni akti. Strategije i politike banke su bliže definisane operativnim procedurama sa jasno definisanim dužnostima i odgovornim licima.

U cilju uspostavljanja i kontinuiranog razvoja adekvatnog sistema za upravljanje rizicima, Banka je usvojila interna akta kojima se uređuje sistem upravljanja rizicima od kojih su najznačajnija:

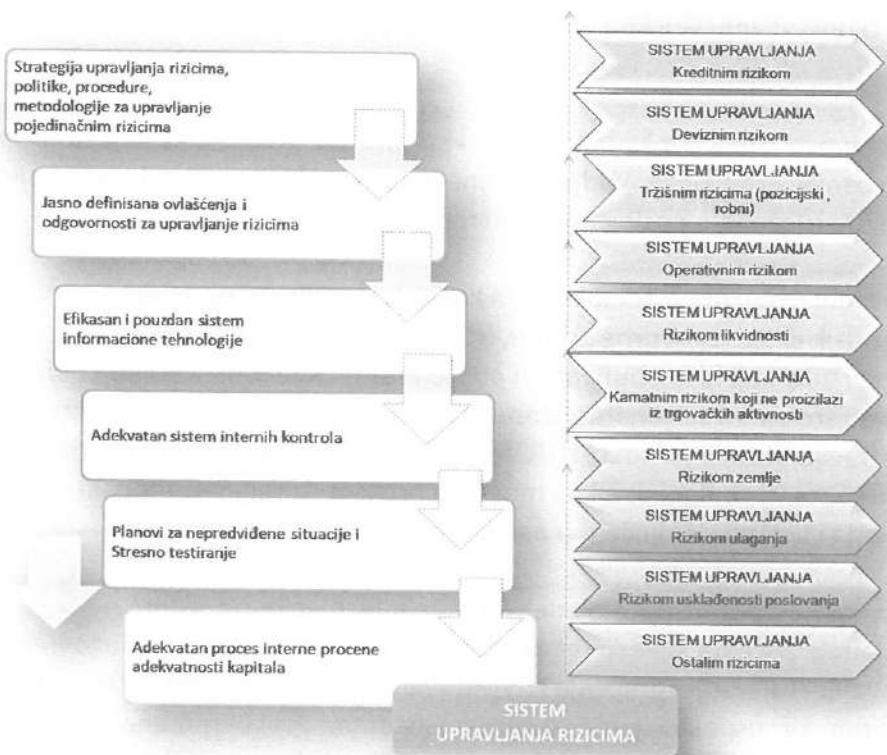
- Strategija upravljanja rizicima;
- Strategija upravljanja kapitalom,
- Strategija postupanja sa nekvalitetnim kreditima;
- Politika upravljanja kreditnim rizikom,
- Politika upravljanja rizikom likvidnosti,
- Politika upravljanja valutnim rizikom;
- Politika upravljanja operativnim rizikom;
- Politika upravljanja kamatnim rizikom koji ne proizilazi iz aktivnosti trgovanja;
- Politika objelodanjivanja podataka i informacija;
- Politika o kategorizaciji visokorizičnih plasmana;
- Okvir za upravljanje socijalnim i ekološkim rizicima;
- Procedera za upravljanje kreditnim rizikom privrednih subjekata;
- Procedera za upravljanje kreditnim rizikom retail-a;
- Procedura poslovanja banke sa licima povezanim sa bankom;
- Procedura upravljanja rizikom likvidnosti;
- Procedura upravljanja operativnim rizikom;
- Procedura o vrstama i tehnikama ublažavanja kreditnog rizika;
- Procedura o načinu postupanja kod pronevjernih i prevarnih radnji;
- Procedura za objelodanjivanje podataka i informacija;
- Procedura za upravljanje tržišnim rizicima;
- Procedura za upravljanje kamatnim rizikom koji ne proizilazi iz aktivnosti trgovanja;
- Procedura za klasifikaciju plasmana;
- Procedura za upravljanje kolateralima;
- Procedura za utvrđivanje ispravki vrijednosti bilansne aktive i rezervi za gubitke po vanbilansnim stawkama;
- Operativni ciljevi za postupanje sa nekvalitetnim kreditima Lovćen banke;
- Brojna upustva i metodologije kojima su razrađene politike i procedure do nivoa operativnih detalja i instrukcija za postupanje.

2.2. Struktura i organizacija funkcije upravljanja rizicima

Strateška orijentacija upravljanja rizicima u Banci definisana je optimizacijom odnosa prinosa i rizika u pogledu očekivanih i neočekivanih gubitaka u poslovanju kao i održavanje adekvatnog nivoa kapitala u odnosu na rizični profil Banke.

Pri tome, Banka u kontinuitetu, na dnevnoj osnovi, upravlja svim rizicima kojima je izložena u svom poslovanju. U tom smislu, polazeći od veličine Banke, složenosti proizvoda i usluga u svom poslovanju i averznosti prema riziku, Banka je razvila odgovarajući sistem za upravljanje rizicima. Banka će dalje razvijati sistem upravljanja rizicima inkorporirajući koncept Interne procjene adekvatnosti kapitala (ICAAP) kako bi se poboljšala veza između rizičnog profila Banke, upravljanja rizicima i kapitala Banke.

Sistem upravljanja rizicima obuhvata:

Konačna odgovornost za upravljanje rizicima kojima je Banka izložena u svom poslovanju pripada Odboru direktora Banke i izvršnim direktorima Banke, koji obavljaju svoju funkciju u skladu sa projektovanim poslovnim ciljevima i strategijom o preuzimanju i upravljanju rizicima Banke. Izvršni direktori Banke odgovorni su za sprovođenje funkcije kontrole i nadgledanja procesa upravljanja rizicima Banke, za implementaciju i poštovanje akata usvojenih od strane Odbora direktora Banke.

Sektor upravljanja rizicima identificuje, mjeri, procjenjuje i upravlja rizicima kojima je Banka izložena u svom poslovanju. Identificuje moguće uzroke za pojavu određenih vrsta rizika,

koordinira, mjeri i projektuje izloženost rizicima, predlaže politike, procedure i metodologije za upravljanje rizicima i izvještava nadležne Organe Banke o upravljanju rizicima.

Sektor upravljanja rizicima je organizovan na način da se efikasno upravlja svim materijalno značajnim rizicima kojima je Banka izložena u svom poslovanju, pri čemu je fokus stavljen na upravljanje kreditnim rizikom, rizikom likvidnosti, tržišnim rizicima i operativnim rizikom. U tom smislu i zaposleni u Sektoru upravljanja rizicima su organizovani uvažavajući potrebu specijalizacije za potrebe praćenja pomenutih rizika.

2.3. Obim i priroda sistema izvještavanja o rizicima i sistema za mjerjenje rizika

Banka uspostavlja sistem redovnog izveštavanja o izloženosti rizicima i profilu rizičnosti, kojim omogućuje pravovremene, tačne i dovoljno detaljne informacije koje su potrebne za donošenje poslovnih odluka, odnosno sigurno i stabilno poslovanje. Banka vrši interno i eksterno izvještavanje o upravljanju rizicima. Interno izvještavanje o upravljanju pojedinačnim vrstama rizika, u vidu izvještaja organizacionog dijela Banke zaduženog za upravljanje rizicima, dostavlja se nadležnim organima na nivou Banke (dnevno, mjesečno, kvartalno i po zahtjevu).

Eksterno izvještavanje o upravljanju rizicima Banke vrši se saglasno odredbama Centralne banke Crne Gore.

U cilju utvrđivanja značajnosti rizika Banka minimalno analizira sve vrste rizika koji su propisani regulativom Centralne banke Crne Gore, vodeći računa da su u obzir uzeti svi rizici kojima je Banka izložena ili može biti izložena u poslovanju, a naročito:

- rizike koji su obuhvaćeni Odlukom o adekvatnosti kapitala (kreditni rizik, rizik izmirenja/isporuke i rizik druge ugovorne strane, tržišne rizike i operativni rizik);
- materijalno značajne rizike koji nisu obuhvaćeni pomenutom Odlukom, a kojima Banka može biti izložena kao što su: rizik kamatne stope koji ne proizilazi iz trgovačkih aktivnosti Banke, rizik koncentracije, rizik likvidnosti, rizik zemlje, rizik reputacije i strateški rizik;
- faktore rizika koji su eksterni za Banku, a koji mogu da proizidu iz regulatornog, ekonomskog ili poslovnog okruženja i koji nisu uključeni u ostale rizike.

Banka uspostavlja sistem izvještavanja putem adekvatanog informacionog sistema.

Adekvatnost informacionog sistema ogleda se u obezbjeđenju podataka za blagovremeno i kontinuirano identifikovanje, mjerjenje, praćenje i izvještavanje o rizicima, a Sektor informacionih tehnologija je odgovoran za uspostavljanje ovakvog sistema. Pravovremeno izvještavanje omogućava poređenje tekuće izloženosti različitim tipovima rizika sa definisanim limitima, procjenu stanja, promjenu trenda izloženosti rizicima, kao i formiranje prepostavki koje će se koristiti pri upravljanju rizicima. Podrška informacionog sistema se ogleda i u pravovremenom dostavljanju izvještaja nadležnim organima o izloženosti Banke različitim tipovima rizika.

2.4. Politike za zaštitu od rizika i ublažavanje rizika, strategije i procesi za kontinuirano praćenje efektivnosti zaštite od rizika i ublažavanje rizika

Banka redovno mjeri odnosno procjenjuje rizike koje je identifikovala u svom poslovanju. Mjerenje podrazumijeva primjenu kvalitativnih i kvantitativnih metoda mjerenja koje omogućuju uočavanje promjena u profilu rizika i procjenu novih rizika.

Politikama upravljanja pojedinim rizicima Banka se izjašnjava koje metode će koristiti kao minimum prilikom mjerenja rizika, a procedurama i/ili upustvima odnosno metodologijama detaljno opisuje odabrane metode.

Kontrola rizika podrazumijeva diversifikaciju, limitiranje izloženosti pojedinim rizicima, prenos, smanjenje i/ili izbegavanje rizika, a Banka ga sprovodi u skladu sa rizičnim profilom i sklonošću ka rizicima.

Banka je identifikovala i definisala ključne rizike kojima je izložena u svom poslovanju.

- 1. Kreditni rizik** predstavlja vjerovatnoću ostvarivanja gubitaka u poslovanju Banke zbog dužnikovog neispunjavanja obaveza prema Banci. Kreditni rizik se može pojaviti u aktivnostima koje nisu samo kreditne aktivnosti Banke, kao što su trgovačke aktivnosti ili agencijski poslovi ukoliko nije apsolutno jasno da ne postoji nikakav rizik za Banku od neispunjena ugovornih obaveza u kojima je Banka plasirala novčana i druga sredstva. Identifikacija kreditnog rizika treba da prepozna sve one situacije u kojima Banka ulazi u odnos sa klijentom, a koji za nju mogu proizvesti gubitak ukoliko klijent ne izmiruje svoje ugovorene obaveze na vrijeme.

Politikom upravljanja kreditnim rizikom definisani su limiti izloženosti kao jedna od mjera kreditnog rizika. Sistem limita obuhvata:

- eksterne limite određene propisima;
- interne limite izloženosti koje Banka može propisati aktima.

Ukupna izloženost Banke prema jednom licu ili grupi povezanih lica ne smije biti veća od 20% sopstvenih sredstava Banke, što predstavlja interni limit Banke niži od zakonski predviđenog od 25%.

Izloženost Banke prema jednom licu ili grupi povezanih lica, koja je jednaka ili veća od 10% sopstvenih sredstava Banke, smatra se velikom izloženošću Banke. Zbir svih velikih izloženosti Banke ne smije biti veći od 800% sopstvenih sredstava Banke.

Za izloženosti prema licima povezanim sa bankom, Banka primjenjuje ograničenja data Zakonom o bankama.

Radi uspješnog upravljanja kreditnim rizikom Sektor upravljanja rizicima kontinuirano kontroliše kretanje kreditnog rizika u okviru definisanog rizičnog profila.

Banka vrši mjerenje kreditnog rizika, odnosno očekivanih gubitaka koji proizilaze iz kreditnog rizika primjenom metoda klasične finansijske analize bonitetnosti zajmoprimca i metode internog rejtinga. Prilikom primjene ovih metoda banka koristi kvantitativne i kvalitativne pokazatelje mjerenja identifikovanog kreditnog rizika. Metode mjerenja i pokazatelji koje Banka koristi u primjeni metoda bliže su razrađeni procedurama upravljanja kreditnim rizikom i aktima donesenim u skladu sa procedurama za upravljanje kreditnim rizikom pojedinih klijenata.

Kreditni rizik obuhvata:

- **Rezidualni rizik** - rizik da tehnike ublažavanja kreditnog rizika budu manje efikasne nego što je očekivano, odnosno da njihovo korišćenje nedovoljno utiče na umanjenje svih rizika kojima je Banka izložena..
  - **Rizik smanjenja vrijednosti potraživanja** - rizik mogućnosti nastanka negativnih efekata na finansijski rezultat i kapital Banke po osnovu smanjenja vrijednosti otkupljenih potraživanja usled gotovinskih ili negotovinskih obaveza prethodnog povjerioca prema dužniku.
  - **Rizik izmirenja/isporuke** - rizik mogućnosti nastanka negativnih efekata na finansijski rezultat i kapital Banke po osnovu neizmirenih transakcija ili usled neizvršavanja obaveze druge ugovorne strane po transakcijama slobodne isporuke na ugovoren datum izmirenja/isporuke.
  - **Rizik druge ugovorne strane** - rizik mogućnosti nastanka negativnih efekata na finansijski rezultat i kapital Banke po osnovu neizmirenja obaveze druge ugovorne strane u transakciji prije konačnog poravnanja novčanih tokova transakcije.
  - **Kreditno devizni rizik** predstavlja verovatnoću da će Banka pretrpjeti gubitak usled neizvršavanja obaveze dužnika u ugovorenim rokovima, koji nastaje usled negativnog uticaja promene kursa eura na finansijsko stanje dužnika prema kome postoji izloženost Banke u drugoj valuti.
  - **Environmentalni rizik** (rizik zaštite životne i društvene sredine) je rizik nastanka negativnih efekata na finansijski rezultat, kapital i reputaciju Banke usled događaja koji ima ili je verovatno da će imati negativan materijalni uticaj na životnu sredinu, zdravlje ili bezbjednost ili zajednicu u celini.
2. **Tržišni rizik** predstavlja rizik gubitka, koji nastaje kao posljedica nepovoljnih promjena cijena dužničkih i vlasničkih finansijskih instrumenata, berzanske robe, te promjene deviznih kurseva u trgovačkoj knjizi banke. Ovaj rizik je prisutan u upravljanju i trgovcu dužničkim i vlasničkim hartijama od vrijednosti, efektivi u različitim valutama, berzanskom robom i finansijskim derivatima. Uključuje takođe i valutni rizik, koji nastaje uslijed nepovoljnih kretanja deviznih kurseva u bankarskoj knjizi.
- **Valutni rizik** - rizik nastanka negativnih efekata na finansijski rezultat i kapital Banke usled promjene deviznog kursa za stavke koje se vode u bankarskoj knjizi i knjizi trgovca.
  - **Pozicijski rizici** (cjenovni rizik i rizik kamatne stope) - rizik nastanka negativnih efekata na finansijski rezultat i kapital Banke po osnovu gubitaka usled kretanja cijena dužničkih i vlasničkih hartija od vrednosti na tržištu u knjizi trgovca.
  - **Robni rizik** predstavlja rizik nastanka negativnih efekata na finansijski rezultat i kapital banke po osnovu gubitaka usled kretanje cijena roba na tržištu.
  - **Rizik opcija** predstavlja rizik nastanka negativnih efekata na finansijski rezultat i kapital banke po osnovu gubitaka usled kretanje cijena opcija na tržištu.
  - **Tržišni rizici koji su povezani sa kreditnim rizikom** – rizik druge ugovorne strane i rizik izmirenja/isporuke.

Strategija Banke jeste da u srednjeročnom periodu ne ulazi u aktivnosti trgovca. Shodno tome Banka nije izložena pozicijskom riziku, robnom riziku, riziku opcija, riziku druge ugovorne strane i riziku izmirenja/isporuke. Banka jeste izložena valutnom riziku bankarske knjige.

Operativni rizik predstavlja rizik gubitka, koji nastaje kao posljedica neadekvatnog ili neuspješnog izvođenja internih procesa, ponašanja ljudi, djelovanja sistema ili uslijed djelovanja spoljnih faktora. Operativni rizik uključuje i IT rizik, koji predstavlja gubitak koji nastaje kao posljedica neadekvatne informacione tehnologije i procesiranja, prvenstveno s aspekta obladljivosti, dostupa, cjelovitosti, nadzora i kontinuiteta. Uključuje i pravni rizik, koji predstavlja rizik gubitka, koji nastaje zbog kršenja ili nepravilnog poštovanja zakona, podzakonskih akata, uputstava, preporuka, sklopljenih ugovora, dobre bankarske prakse ili etičkih normi.

Pravni rizik je rizik nastanka negativnih efekata na finansijski rezultat i kapital banke po osnovu sudskih ili vansudskih postupka u vezi sa poslovanjem banke (radni odnosi, obligacioni odnosi itd)

Rizik likvidnosti predstavlja vjerovatnoću da Banka neće moći obezbijediti dovoljno novčanih sredstava za izmirenje obaveza u trenutku njihove dospjelosti, ili vjerovatnoću da će banka za izmirivanje dospjelih obaveza morati pribavljati novčana sredstva uz značajne troškove.

Upravljanje rizikom likvidnosti u Banci regulisano je kroz Politiku upravljanja rizikom likvidnosti, Procedurom upravljanja rizikom likvidnosti, Plan za upravljanje likvidnošću u kriznim situacijama i Metodologiju za stresno testiranje rizika likvidnosti.

Banka je i u 2018. godini nastavila sa jačanjem likvidnosti, koja se ogleda kroz rast depozitnog potencijala u odnosu na kraj prethodne godine. Tokom 2018. god. stvarno stanje likvidnosnih rezervi bilo je na zadovoljavajućem nivou.

Sistem limita u dijelu rizika likvidnosti obuhvata:

- regulatorno definisane limite – primarni limiti
- interno definisane limite.

Regulatorno definisani limiti su propisani od strane regulatora (Centralne banke Crne Gore) i odnose se na limite pokazatelja likvidnosti, te limite ročne usklađenosti sredstava i izvora sredstava Banke. U tom smislu, Banka održava nivo likvidnosti tako da poslovanje Banke bude u skladu sa regulatorno definisanim limitima.

Pored gore navedenog, Banka je uspostavila i interne limite.

Banka pri definisanju *internih limita* izloženosti riziku likvidnosti uzima u obzir više aspekata rizika likvidnosti, ograničavajući negativan efekat na finansijski rezultat i kapital Banke, limitirajući valutnu i ročnu strukturu svojih bilansnih i vanbilansnih pozicija i pokazatelje likvidnosti. Poseban značaj koji je Banka dala praćenju rizika likvidnosti rezultirao je održavanjem visokog stepena likvidnosti Banke tokom 2018. godine.

Po metodologiji CBCG za pokazatelj likvidnosti uzima se odnos potraživanja, likvidnih sredstava (gotovina, žiro račun, čekovi, sredstva na računima kod domaćih banaka, sredstva kod agenata platnog prometa, sredstva na računima kod ino banaka (depoziti po viđenju) i obavezna rezerva) i dospjele obaveze (obaveze po primljenim kreditima, obaveze po kamatama i naknadama, obaveze po oročenim depozitima, 30% depozita po viđenju, 10% odobrenih a neiskorišćenih neopozivih kreditnih obligacija - kreditne linije, ostale dospjele obaveze).

Tabela 26 .- Pokazatelj likvidnosti (regulatorni pristup):

Limiti CBCG	31.12.2018.
Min. 0,9 -izračunat za jedan radni dan	2.24
Min. 1 - izračunat kao prosjek svih dana u mjesecu	2.49

Koefficijent likvidnosti je u toku 2018. godine bio iznad limita propisanog od strane CBCG.

Rizik koncentracije je rizik koji direktno ili indirektno proizilazi iz izloženosti Banke prema istom ili sličnom faktoru rizika ili vrsti rizika, kao što su izloženosti prema jednom licu ili grupi povezanih lica, privrednim granama, geografskim područjima, vrstama proizvoda i aktivnosti, instrumentima kreditne zaštite, finansijskim instrumentima, robi itd.

Rizik kamatnih stopa koji ne proizilazi iz trgovačkih aktivnosti banke je rizik nastanka gubitka u poslovanju banke uslijed promjena kamatnih stopa za stavke bilansa i vanbilansa koje nijesu namijenjene za trgovinu.

Rizik ulaganja je rizik koji proizilazi iz ulaganja Banke u druga pravna lica i osnovna sredstva.

Rizik zemlje predstavlja vjerovatnoću ostvarivanja gubitka za banku zbog nemogućnosti naplate potraživanja od lica izvan Crne Gore, iz razloga koji su vezani za politički, socijalni i ekonomski ambijent zemlje u kojoj se nalazi sjedište, odnosno prebivalište dužnika. Rizik zemlje obuhvata:

- političko-ekonomski rizik, pod kojim se podrazumijeva vjerovatnoća ostvarivanja gubitka koja proizilazi iz nemogućnosti naplate potraživanja banke zbog ograničenja utvrđenih aktima državnih i drugih organa zemlje dužnika, kao i opštih ekonomskih i sistemskih prilika u toj zemlji;
- rizik transfera, pod kojim se podrazumijeva vjerovatnoća ostvarenja gubitka zbog nemogućnosti naplate potraživanja iskazanih u valuti koja nije zvanična valuta zemlje dužnika, a koja proizilazi iz ograničenja plaćanja obaveza prema povjeriocima iz drugih zemalja u određenoj valuti, utvrđenih aktima državnih i drugih organa zemlje dužnika.

Rizik usklađenosti poslovanja je rizik nastanka negativnih efekata na finansijski rezultat i kapital Banke usled propuštanja Banke da svoje poslovanje uskladi sa zakonom, podzakonskim aktima, svojim internim aktima, procedurama o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma, kao i sa pravilima struke, dobrim poslovnim običajima i poslovnom etikom, a posebno obuhvata rizik od sankcija regulatornog tijela i od finansijskih gubitaka, kao i reputacioni rizik.

Reputacioni rizik je rizik nastanka negativnih efekata na finansijski rezultat i kapital Banke usled gubitka povjerenja javnosti, odnosno nepovoljnog stava javnosti o poslovanju Banke, nezavisno da li za to postoji osnov ili ne.

Strateški rizik je rizik nastanka negativnih efekata na finansijski rezultat ili kapital Banke usled nepostojanja odgovarajuće poslovne politike i strategije, njihovog neadekvatnog sprovođenja, kao i usled promjena u okruženju u kojem Banke posluju ili izostanka adekvatnih reakcija Banke na te promjene.

Banka rizični profil i apetit u preuzimanju rizika definiše na bazi odnosa kapaciteta za pokrićem rizika i potrebe preuzimanja rizika koja izvire iz potrebe razvoja i jačanja tržišnog učešća. Sklonost ka rizicima podrazumijeva namjeru Banke da preuzme rizike radi ostvarivanja svojih strategija i politika, kao i određivanje ovog preuzimanja na prihvatljivom nivou rizika. Banka je u skladu sa Strateškim planom projektovanim koeficijentom solventnosti, kao osnovnim indikatorom adekvatnosti kapitala, predviđala visok nivo sposobnosti preuzimanja rizika, kao i visoku do srednju averznost ka riziku. U tom smislu definisani su i limiti potrebnog kapitala za pokriće pojedinih vrsta rizika:

Tipovi rizika	Distribucija tipova rizika i maksimalni limiti izloženosti
	(%)
Kreditni rizik	70%
Tržišni rizik	3%
Operativni rizik	10%
Drugi rizici	5%
Kapitalni bafer	12%

Banka sprovodi Stres testiranje svih vrsta rizika kako bi se uočile slabosti i mane sistema i na vrijeme reagovalo na iste. U skladu sa tim, Banka je propisala sljedeće Metodologije za stresna testiranja i to:

- Metodologiju stresnog testiranja rizika likvidnosti;
- Metodologiju stresnog testiranja rizika kamatne stope;
- Metodologiju stresnog testiranja kreditnog rizika;
- Metodologiju stresnog testiranja deviznog rizika;

3. KONSOLIDACIJA

Prema Zakonu o računovodstvu Crne Gore („Službeni list Crne Gore“, br. 052/16 od 09.08.2016.) članom 6 definisano je da:

- 1) Pravna lica koja imaju kontrolu (matična pravna lica) nad jednim ili više pravnih lica (zavisna pravna lica) dužna su da sastavljaju, dostavljaju i objavljaju konsolidovane finansijske izvještaje, u skladu sa MRS i MSFI.
- 2) Konsolidovani Finansijski Iskazi su iskazi ekonomске cjeline koju čine matično i sva zavisna pravna lica.

S obzirom da Banka nije matično, a ni zavisno pravno lice, Finansijski Izvještaji se sastavljaju na individualnoj osnovi.

4. SOPSTVENA SREDSTVA

Sopstvena sredstva Banke, u skladu sa Odlukom o adekvatnosti kapitala banaka, čini zbir osnovnog kapitala (osnovni elementi sopstvenih sredstava) i dopunskog kapitala (dopunski elementi sopstvenih sredstava), umanjen za odbitne stavke od sopstvenog kapitala.

Elementi osnovnog kapitala Banke su:

- uplaćeni akcionarski kapital po nominalnoj vrijednosti, isključujući kumulativne povlašcene akcije;
- naplaćene emisione premije, isključujući emisione premije po osnovu kumulativnih prioritetnih akcija;
- rezerve za procijenjene gubitke po regulatornom zahtjevu, izdvojene u skladu sa odlukom kojom se propisuju minimalni standardi za upravljanje kreditnim rizikom u bankama;
- rezerve koje su formirane na teret dobiti nakon njenog oporezivanja (zakonske, statutarne i druge rezerve);
- neraspoređena dobit iz prethodnih godina za koju je Skupština akcionara donijela odluku da bude uključena u osnovni kapital, umanjena za porez na dobit i druge očekivane troškove;
- iznos dobiti u tekućoj godini, ukoliko su ispunjeni sljedeći uslovi:
  - skupština akcionara, ili odbor direktora uz ovlašćenje skupštine akcionara, je donijela odluku da se dobit koja se ostvari u tekućoj godini, u ostvarenom ili manjem iznosu, rasporedi u rezerve, povećanje akcijskog kapitala, za pokriće gubitaka iz prethodnih godina i/ili u neraspoređenu dobit, iskazano u procentima;
  - dobit je umanjena za pripadajući porez na dobit i druge očekivane troškove,
  - postojanje dobiti je povrdio spoljni revizor,
  - banka je dobila saglasnost Centralne banke za uključivanje dobiti u osnovni kapital banke.
- iznos kojim se ublažavaju negativni efekti na sopstvena sredstva banke zbog prelaska na vrednovanje stavki aktive primjenom Međunarodnog standarda finansijskog izvještavanja

9

Odbitne stavke od osnovnog kapitala Banke su:

- gubitak iz prethodnih godina;
- gubitak iz tekuće godine;
- nematerijalna imovina u obliku goodwilla, licenci, patenata, zaštitnih znakova i koncesija;
- nominalni iznos stečenih sopstvenih akcija, isključujući kumulativne povlašcene akcije;
- nerealizovani gubitak po osnovu vrjednosnog usklađivanja finansijske imovine raspoložive za prodaju, po fer vrijednosti;
- pozitivna razlika između iznosa obračunatih rezervacija za potencijalne gubitke i zbira iznosa ispravke vrijednosti za stavke bilansne aktive i rezervisanja za vanbilansne stavke;
- iznos prekoračenja limita ulaganja u nepokretnosti i osnovna sredstva, utvrđenog posebnim propisom Centralne banke.

Dopunski elementi sopstvenih sredstava koji se uključuju u dopunski kapital:

- nominalni iznos uplaćenih povlaščenih kumulativnih akcija;
- naplaćene emisione premije po osnovu kumulativnih prioritetnih akcija;
- iznos opštih rezervi, a najviše do 1,25% ukupne rizikom ponderisane aktive;
- subordinisani dug;

- hibridni instrumenti;
- revalorizacione rezerve za nepokretnosti u vlasništvu Banke.

Odbitne stavke pri izračunavanju dopunskog kapitala su:

- stečene sopstvene povlašćene kumulativne akcije;
- potraživanja i potencijalne obaveze obezbijeđeni hibridnim instrumentima ili subordinisanim dugom banke do iznosa u kojem su ti instrumenti uključeni u dopunski kapital.

Odbitne stavke od sopstvenih sredstava banke su:

- direktna ili indirektna ulaganja u drugu banku ili drugu kreditnu ili finansijsku instituciju u iznosu većem od 10 % kapitala tih institucija;
- ulaganje banke u subordinisani dug i hibridne instrumente druge banke ili druge kreditne ili finansijske institucije, u kojoj banka ima direktna ili indirektna ulaganja u iznosu većem od 10 % kapitala te institucije;
- ukupni iznos direktnih ili indirektna ulaganja u druge banke ili druge kreditne ili finansijske institucija u iznosu do 10% njihovog kapitala i ulaganja u subordinisani dug i hibridne instrumente koja nijesu obuhvaćena tačkom 2 ovog stava, ukoliko prelazi 10 % iznosa sopstvenih sredstava banke, prije umanjenja koja se vrše u skladu sa ovim članom odluke;
- direktna ili indirektna ulaganja u akcije društva za osiguranje, društva za reosiguranje ili osiguravajuće holding kompanije u iznosu većem od 10% kapitala tog društva, odnosno kompanije;
- iznos direktnog ili indirektnog ulaganja u pravno lice koje se bavi nefinansijskom poslovnom aktivnošću koji prelazi 10% iznosa sopstvenih sredstava banke, prije umanjenja koja se vrše u skladu sa ovim članom odluke;
- iznos ukupnih direktnih i indirektnih ulaganja u pravna lica koja se bave nefinansijskom poslovnom aktivnošću, koji prelazi 30% iznosa sopstvenih sredstava banke, prije umanjenja koja se vrše u skladu sa ovim članom odluke;
- potraživanja od pravnih lica i potencijalne obaveze prema pravnim licima povezanim sa bankom, ako su ta potraživanja ili te potencijalne obaveze uspostavljeni pod uslovima koji su povoljniji u odnosu na uslove koji se primjenjuju prema drugim pravnim licima koja nijesu povezana sa bankom;
- potraživanja i potencijalne obaveze obezbijeđene akcijama drugih banaka, ili drugih kreditnih ili finansijskih institucija koje se ne kotiraju na priznatim berzama.
- iznos izloženosti po osnovu sekjuritizacijskih pozicija, koji je u skladu sa dijelom ove odluke kojim se uređuje sekjuritizacija, utvrđen kao odbitna stavka od sopstvenih sredstava.

Banka redovno izvještava Centralnu banku Crne Gore o stanju sopstvenih sredstava putem Izvještaja o sopstvenim sredstvima Banke - obrazac SSB.

SSB – Sopstvena sredstva banke - 31.12.2018

I/A	Osnovni elementi sopstvenih sredstava	Pozicija	Iznos
1	Uplaćeni akcionarski kapital po nominalnoj vrijednosti, isključujući kumulativne povlašćene akcije	1	17,200

2	Naplaćene emisione premije, isključujući emisione premije po osnovu kumulativnih prioritetnih akcija	2	
3	Rezerve koje su formirane na teret dobiti nakon njenog oporezivanja (zakonske, statutarne i druge rezerve)	3	
3.a	Rezerve za procijenjene gubitke po regulatornom zahtjevu izdvojene u skladu sa odlukom kojom se propisuju minimalni standardi za upravljanjem kreditnim rizikom u bankama	3a	-1,751
4	Neraspoređena dobit iz prethodnih godina za koju je skupština akcionara donijela odlukuda bude uključena u osnovni kapital, umanjenaza porez na dobit i druge očekivane troškove	4	
5	Dobit u tekućoj godini (ukoliko su ispunjeni uslovi iz čl 4 Odluke o adekvatnosti kapitala	5	
6	Iznos kojim se ublažavaju negativni efekti na sopstvena sredstva banke zbog prelaska na vrednovanje stavki aktive primjenom MSFI 9, utvrđen u skladu sa stavovima 5 i 6 člana 4 Odluke o adekvatnosti kapitala banaka	6	1,663
7	Ukupno (pozicije 1+2+3+3a+4+5+6)	7	17,112

I/B	Odbitne stavke pri izračunu osnovnog kapitala		
1	Gubitak iz prethodnih godina	8	1,716
2	Gubitak iz tekuće godine	9	
3	Nematerijalna imovina (goodwill, licence, patenti, zaštitni znakovi, koncesije)	10	296
4	Nominalni iznos stečenih sopstvenih akcija, isključujući povlašcene kumulativne akcije	11	
5	Nerealizovani gubitak po osnovu vrijednosnog usklajivanja finansijske imovine raspoložive za prodaju, po fer vrijednosti	12	
6	Pozitivna razlika između iznosa obračunatih rezervacija za potencijalne gubitke i zbiru iznosa ispravke vrijednosti za stavke bilansne aktive i rezervisanja za vanbilansne stavke	13	2,019
7	Iznos prekoračenja limita ulaganja u nepokretnosti i osnovna sredstva, utvrđenog posebnim propisom Centralne banke	14	
8	Ukupno (pozicije 8+9+10+11+12+13+14)	15	4,031

I/C	Osnovni kapital (osnovni elementi sopstvenih sredstava minus odbitne stavke, pozicija 7-15)	16	13,081
-----	---	----	--------

II/A	Dopunski elementi sopstvenih sredstava koji se uključuju u dopunski kapital		
1	Nominalni iznos povlaščenih kumulativnih akcija	17	
2	Naplaćene emisione premije po osnovu kumulativnih prioritetnih akcija	18	
3	Iznos opštih rezervi, a najviše do 1,25% ukupne rizikom ponderisane aktive	19	
4	Subordinisani dug (za koji su ispunjeni uslovi iz člana 6 Odluke)	20	2,000
5	Hibridni instrumenti (za koje su ispunjeni uslovi iz člana 7 Odluke)	21	
6	Revalorizacione rezerve	22	
7	Ukupno (pozicije 17+18+19+20+21+22)	23	2,000

II/B	Odbitne stavke pri izračunu dopunskog kapitala		
1	Stečene sopstvene povlašcene kumulativne akcije	24	
2	Potraživanja i potencijalne obaveze obezbijedeni hibridnim instrumentima ili subordinisanim dugom banke do iznosa u kojem su ti instrumenti uključeni u dopunski kapital	25	
3	Ukupno (pozicije 24+25)	26	0

II/C	Dopunski kapital (dopunski elementi sopstvenih sredstava minus odbitne stavke, pozicija 23-26)	27	2,000
------	--	----	-------

II/D	Dopunski kapital koji se uključuje u sopstvena sredstva član 8 Odluke	28	2,000
III/A	Sopstvena sredstva (osnovni kapital+dopunski kapital koji se uključuje u sopstvena sredstva) prije odbitnih stavki	29	15,081
III/B	Odbitne stavke od sopstvenih sredstava		
1	Direktna ili indirektna ulaganja u drugu banku ili drugu kreditnu ili finansijsku instituciju u iznosu većem od 10% kapitala tih institucija	30	
2	Ulaganje banke u subordinisani dug i hibridne instrumente druge banke ili druge kreditne ili finansijske institucije u kojoj banka ima direktna ili indirektna ulaganja u iznosu većem od 10% kapitala te institucije	31	
3	Direktna ili indirektna ulaganja u druge banke ili druge kreditne ili finansijske institucije u iznosu do 10% njihovog kapitala i ulaganja u subordinisani dug i hibridne instrumente koja nijesu obuhvaćenatačkom 2 ovog stava ukoliko prelazi 10% iznosa sop	32	
4	Direktna ili indirektna ulaganja u akcije društva za osiguranje, društva za reosiguranje ili osiguravajuće holding kompanije u iznosu većem od 10% iznosa SSB, prije umanjenja koje se vrše u skladu sa članom 9 Odluke	33	
5	Iznos direktnog ili indirektnog ulaganja u pravno lice koje se bavi nefinansijskom poslovnom aktivnošću koji prelazi 10% iznosa sopstvenih sredstava banke,prije umanjenja koja se vrše u skladu sa članom 9 Odluke	34	
6	Iznos ukupnih direktnih i indirektnih ulaganja u pravna lica koja se bave nefinansijskom poslovnom aktivnošću, koji prelazi 30% iznosa sopstvenih sredstava banke, prije umanjenja koja se vrše u skladu sa članom 9 Odluke	35	
7	Potraživanja od pravnih lica i potencijalne obaveze prema pravnim licima povezanim sa bankom, ako su ta potraživanja ili te potencijalne obaveze uspostavljene pod uslovima koji su povoljniji u odnosu na uslove koji se primjenjuju prema drugim licima koja	36	
8	Potraživanja i potencijalne obaveze obezbijeđene akcijama drugih banaka ili drugih kreditnih ili finansijskih institucija koje se ne kotiraju na priznatim berzama iz Priloga 1 Odluke	37	
9	Iznos izloženosti po osnovu sekjuritizacijskih pozicija, koji je u skladu sa dijelom ove Odluke kojim se uređuje sekjuritizacija, utvrđen kao odbitna stavkaod sopstvenih sredstava.	38	
III/C	Ukupno odbitne stavke od sopstvenih sredstava (pozicije 30+31+32+33+34+35+36+38)	39	0
IV	Osnovni kapital umanjen za 50% odbitnih stavki sopstvenih sredstava (pozicija 39)	40	13,081
V	Dopunski kapital umanjen za 50% odbitnih stavki sopstvenih sredstava (pozicija 39)	41	2,000
VI	Osnovni kapital po potrebi umanjen stav 3 člana 9 Odluke	42	13,081
VII	SOPSTVENA SREDSTVA (Osnovni kapital +Dopunski kapital) (V+VI)	43	15,081

Banka je u 2018. godini preduzela brojne aktivnosti za poboljšanje adekvatnosti kapitala, među kojima su najznačajnije dokapitalizacija u iznosu od EUR 3 miliona, kao i uvećanje kolateralna, kroz pridobijanje dodatnih obezbjeđenja.

R. br.	Opis stavki	Pozicija	Tabela	Iznos
I	Sopstvena sredstva banke	43	SSB	15,081
1.	Osnovni kapital	42	SSB	13,081
2.	Dopunski kapital	41	SSB	2,000
II	Ukupno ponderisana bilansna aktiva			97,216

1.	Ponderisana bilansna aktiva	89	PBA	89,077
2.	Ponderisane vanbilansne stavke	25	PVB	6,476
3.	Iznos kojim se ublažavaju negativni efekti na sopstvena sredstva banke zbog prelaska na vrednovanje stavki aktive primjenom MSFI 9, utvrđen u skladu sa stavovima 5 i 6 člana 4. Odluke o adekvatnosti kapitala banaka (član 14 Odluke o adekvatnosti kapitala)	6	SSB	1,663
III	Potreban kapital za tržišne rizike			59
IV	Potreban kapital za operativni rizik			700
V	Potreban kapital za rizik zemlje			75
VI	Potreban kapital za druge rizike			0
VII	Koeficijent solventnosti banke			14,38%

Koeficijent solventnosti banke na dan 31.12.2018.godine iznosi 14,38% i iznad je zakonom propisanog limita od 10%.

5. PODACI I INFORMACIJE O POTREBNOM KAPITALU I PROCJENI ADEKVATNOSTI INTERNOG KAPITALA

Banka je, u skladu sa Odlukom o adekvatnosti kapitala Centralne Banke Crne Gore (primjena počela 01.01.2012. godine), u svojim aktima inkorporirala obavezu razvoja i implementiranja interne procjene adekvatnosti kapitala (ICAAP).

Osnovni cilj ICAAP-a je da se poboljša veza između rizičnog profila Banke, upravljanja rizicima i kapitala Banke. ICAAP predstavlja proces kojim se obezbjeđuje da Banka:

- adekvatno identificuje, mjeri, agregira, prati i kontroliše rizike kojima je izložena;
- održava adekvatan iznos kapitala u odnosu na rizični profil banke;
- uspostavlja stabilne sisteme za upravljanje rizikom i dalje ih razvija.

Prilikom implementacije ICAAP-a, Banka konzistentno primjenjuje sljedeće osnovne principe:

- Princip odgovornosti, koji podrazumijeva da je upravljačka struktura Banke odgovorna za cijelokupni proces interne procjene adekvatnosti kapitala.
- Princip proporcionalnosti, koji podrazumijeva da je interna procjene adekvatnosti kapitala srazmjerna prirodi, obimu i složenosti poslovanja, sistemu upravljanja rizicima i pristupima koji se koriste za izračunavanje minimalnih zahtjeva za kapitalom.
- Princip materijalnosti, koji podrazumijeva da se interna procjene adekvatnosti kapitala fokusira na obezbjeđivanje adekvatnosti internog kapitala banke sa poslovne perspektive,

te da se u tom smislu moraju procijeniti svi poslovni rizici, sa fokusom na one rizike koji su materijalno značajni za Banku.

Banka sprovodi proces interne procene adekvatnosti kapitala, odnosno utvrđuje iznos internog kapitala u skladu sa rizičnim profilom, sistemom za upravljanje rizicima, tehnikama koje koristi za minimiziranje rizika i vrši njegovu raspodjelu.

Interna procjena adekvatnosti kapitala sastavni je dio sistema upravljanja rizicima i omogućuje Organima Banke da u svakom trenutku procijene sve značajne rizike kojima je Banka izložena ili može biti izložena.

Rezultate postupka interne procjene adekvatnosti kapitala Banka koristi za:

- definisanje i praćenje strategije upravljanja rizicima;
- alokaciju kapitala na pojedine poslovne linije;
- donošenje odluka u procesu kreditiranja i planiranja;
- donošenje značajnih strateških odluka (npr. ponuda novog proizvoda, ulazak na nova tržišta i sl.).

Procjena internog kapitala na dan 31.12.2018.godine

Rizični profil	Regulatorni zahtjevi za kapitalom	Dodatni kapital u skladu sa ICAAP - om	Ukupan kapital
STUB 1	9,742	4,746	14,488
Kreditni rizik	8,908	4,700	13,608
Operativni rizik	700	-	700
Tržišni rizik	59	17	76
Rizik zemlje	75	29	104
STUB 2	0	1,473	0
<i>Rizici koji nisu obuhvaćeni u potpunosti stubom 1</i>	-	283	283
Rezidualni rizik (CRM)	-	283	283
Rizik sekjuritizacije	-	-	-
Rizici iz STUBA 2	-	1,190	1,190
Rizik kamatne stope iz bankarske knjige	-	727	727
Rizik koncentracije	-	463	463
Ostali značajni rizici	-	1,947	1,947
Rizik likvidnosti	-	1,947	1,947
Strateški rizik	-	-	-
Reputacioni rizik	-	-	-
Ostali rizici	-	-	-
Eksterni faktori	-	-	-
UKUPNO	9,742	8,166	17,908

Banka je u skladu sa regulatornim zahtjevom, na bazi propisanih metodologija, utvrdila potrebnii kapital za pojedine rizike kojima je izložena u svom poslovanju u ukupnom iznosu od 9.742 hilj. €, dok je na osnovu interne procjene adekvatnosti kapitala utvrdila iznos internog kapitala u ukupnom iznosu od 17,908 hilj. €.

Dodatni kapital na dan 31.12.2017.godine, u skladu sa internom procjenom kapitala, iznosi 8,166 hilj.€ i to po osnovu rezultata dobijenih stresnim testiranjem.
Banka na 31.12.2018. ima 15.081 hilj EUR sopstvenih sredstava.

Rezultati sprovedenog stresnog testiranja

VRSTE RIZIKA	DODATNI KAPITAL U SKLADU SA STRESNIM TESTIRANJEM (hilj €)
Kreditni rizik	4,700
Operativni rizik	0
Tržišni rizik	17
Rezidualni rizik	283
Rizik kamatne stope iz bankarske knjige	727
Rizik koncentracije	463
Rizik likvidnosti	1,947
Rizik zemlje	29
UKUPNO	8,166

Lovćen Banka AD Podgorica je banka sa nivoom i potencijalima rasta kapitala koji pruža osnovu za stabilno i sigurno poslovanje, uz sposobnost apsorbacije potencijalnih rizika iz poslovanja.

Dokapitalizacija Banke je uspješno okončana u zadnjem kvartalu 2018. godine u iznosu od 3 mil EUR

5.1. Sažet opis metodologija koje banka koristi za procjenu adekvatnosti kapitala banke i potrebnii kapital za pokriće pojedinih vrsta rizika

Kreditni rizik

Prilikom mjerjenja i procjene kapitala za kreditni rizik, Banka Banka vrši stresno testiranje kreditnog rizika na način što prvo vrši izradu sceanario analiza koje za rezultat imaju predviđanje nivoa nekvalitetnih kredita, obezvrijedenja i potrebne rezerve, a zatim na ovako projektovane rezultate nekvalitetnih kredita primjenjuje linearnu regresiju korišćenjem istorijske serije makroekonomskih podataka i projektovanih makroekonomskih podataka koje bankama dostavlja Centralna banka Crne Gore.

Regresiona analiza se bavi istraživanjem varijabiliteta i otkrivanjem funkcionalnog oblika, kojem se najviše približava kvantitativno slaganje varijacija posmatranih pojava. Koristi se za utvrđivanje da li promjena svojstva jedinice neke serije podataka zavisi od promjene svojstva jedinice nekog drugog skupa. Ako postoji paralelnost kretanja promjena svojstava jedinica posmatranih skupova, onda se može reći da postoji izvjesna zavisnost između ta dva skupa.

Regresionom metodom pokušava se ustanoviti postojanje i stepen povezanosti između jedne ili više zavisnih varijabli i prediktora (nezavisnih varijabli) pri čemu se posebna važnost pridaje mogućnosti prognoziranja ili predikcije vrijednosti (ili varijabilnosti) jedne varijable na osnovu drugih.

Tržišni rizik

Banka nije planom definisala knjigu trgovanja, te u tom smislu i upravljanje tržišnim rizicima je pojednostavljeno i svedeno na upravljanje valutnim rizikom. U tom smislu, kreirana su akta kojima se dodatno unapređuje mjerjenje i upravljanje ovim rizikom, a istovremeno i daje osnova stresnog testiranja kojim se sagledava efekat na kapital Banke.

S obzirom na ne tako značajan obim poslovanja u stranoj valuti, izloženost valutnom riziku je na veoma niskom nivou. Svakako, izloženost valutnom riziku prati se i upravlja na dnevnom nivou (dnevno izještavanje i zatvaranje pozicija), putem održavanja valutnih pozija u okviru interna propisanih limita.

Pri tome, sistem upravljanja deviznim rizikom zasnovan je na dva paralelna pristupa:

- upravljanje deviznim rizikom u skladu sa regulatornim zahtjevima (regulatorni pristup);
- upravljanje deviznim rizikom na osnovu interne metodologije (interni pristup).

U skladu sa podjelom na upravljanje **deviznim rizikom** u skladu sa regulatornim i internim pristupom i sistem limita obuhvata regulatorno definisane limite i internu definisane limite propisane internim aktima Banke. Pri tome, Banka je poslovala u skladu sa uspostavljenim sistemom limita.

Definisani interni limiti respektuju valutni aspekt GAP-ova deviznog rizika i definišu strukturu limita po svim značajnim valutama, kao što sto su EUR, USD i za ostale valute zbirno.

Banka računa kapitalne zahtjeve, odnosno potretni kapital za tržišne rizike u skladu sa regulativom CBCG, primjenjujući standardizovan pristup.

Obračun kapitalnog zahtjeva, odnosno potrebnog kapitala za valutni rizik Banka vrši po osnovu pozicija u bankarskoj knjizi.

Banka je dužna da računa kapitalni zahtjev, odnosno potretni kapital za devizni rizik ako je ukupna neto otvorena devizna pozicija uključujući i neto poziciju u zlatu, obračunata na način definisan Odlukom o adekvatnosti kapitala banaka, veća od 2% sopstvenih sredstava Banke.

Potreban kapital za valutni rizik u skladu sa regulatornim pristupom definisanim Odlukom o adekvatnosti kapitala banaka obračunava se množenjem ukupne neto otvorene pozicije uključujući i neto poziciju u zlatu sa 10%.

Ukupna otvorena devizna pozicija	576
Sopstvena sredstva banke	15,081
Potrebnii kapital za devizni rizik	58

Banka vrši stresno testiranje deviznog rizika.

Stresno testiranje deviznog rizika bazira se na ukupnoj neto otvorenoj deviznoj poziciji, odnosno na povećanju ukupne neto otvorene devizne pozicije za određeni procenat, čime se povećava potreban kapital za devizni rizik. Banka koristi dva stres scenarija:

- Realni scenario – povećanje ukupne neto otvorene pozicije za 15 %;
- Pesimistični scenario – povećanje ukupne neto otvorene pozicije za 30 %.

Procjena zahtijeva za internim kapitalom za pokriće deviznog rizika, Banka bazira na rezultatima stres scenarija. Naime, interni kapital za devizni rizik jednak je obračunatom kapitalu koji se dobija primjenom pesimističkog scenarija.

Rizik kamatne stope

Banka sprovodi stresno testiranje u cilju mjerjenja i procjene uticaja promjene ključnih fakora na kamatni rizik iz bankarske knjige Banke. Stres test predstavlja tehniku upravljanja kamatnim rizikom iz bankarske knjige, kojom se procjenjuje potencijalni uticaj specifičnih događaja i/ili promjene više finansijskih varijabli na izloženost kamatnom riziku iz bankarske knjige Banke.

Stres testiranje podrazumijeva procjenu potencijalnih efekata specifičnih događaja i/ili promjene više faktora rizika na finansijski rezultat, kapital i pokazatelje kamatnog rizika iz bankarske knjige Banke. Banka u stres testove uključuje sve značajne faktore rizika specifične za njen poslovanje i okruženje.

Banka sprovodi stresno testiranje putem:

- Analize scenarija;
- Analize osjetljivosti;

Postupak stresnog testiranja kamatnog rizika obuhvata više faza, kao što su:

- Definisanje baznog scenaria;
- Identifikacija faktora;
- Analiza i kretanje faktora i formiranje pretpostavki;
- Izrada scenarija;

U modeliranju scenarija uzimaju se sljedeće pretpostavke:

- Rast i pad kamatnih stopa – scenario koji mjeri uticaj promjene kamatne stope na repricing rizik, bazni rizik i rizik krive prinosa;

- Prijevremeno povlačenje depozita – scenario koji mjeri uticaj promjene kamatne stope na opcioni rizik;
- Prijevremeno vraćanje kredita – scenario koji mjeri uticaj promjene kamatne stope na opcioni rizik;

Rizik likvidnosti

Obračun potrebnog kapitala za rizik likvidnosti vrši se u skladu sa interno razvijenom metodologijom Banke, čiji je cilj preciznija procjena izdvajanja potrebnog kapitala.

Kako bi pratila izloženost riziku likvidnosti i usklađenost sa interno i eksterno datim limitima, Banka mjerjenje, odnosno procjenu rizika likvidnosti vrši na bazi:

- GAP analiza
- Racio analiza
- Stres testa (analiza scenaria).

Analiza scenarija predstavlja procjenu uticaja istovremene promjene više faktora rizika na izloženost riziku likvidnosti Banke u jasno definisanim stresnim okolnostima. Promjene više faktora rizika mogu obuhvatati uticaj promjene jednog faktora rizika na promjene u drugim faktorima rizika i simultano kretanje grupe faktora rizika. Formulisanje scenario analize se bazira na pristupu analize strukture bilansa i vanbilansa Banke i pristupu analize događaja.

Postupak stresnog testiranja rizika likvidnosti obuhvata više faza, kao što su:

- Definisanje osnovnog scenarija;
- Identifikacija faktora;
- Formširanje pretpostavki;
- Izrada scenarija.

U modeliranju scenarija uzimaju se sljedeće pretpostavke o različitim očekivanjima prijevremenog odliva sredstava ili nemogućnosti naplate plasmana. Takođe, uzima se i pretpostavka odliva po osnovu obaveza u vanbilansu, kao i pad vrijednosti hartija od vrijednosti u bilansu Banke.

Promjene faktora rizika se primjenjuju na osnovni scenario i izračunava se efekat tih promjena na likvidnost Banke. Banka prilikom izrade stres testova rizika likvidnosti sagledava i raspoložive rezerve likvidnosti za pokriće obaveza, kao i alternativna sredstva. Banka vrši analizu eventualne nemogućnosti pokrića obaveza raspoloživim rezervama likvidnosti i alternativnim sredstvima.

Rizik zemlje

Banka na osnovu izloženosti riziku zemlje, u skladu sa regulativom CBCG na standardizovanom obrascu RZ, obračunava potrebni kapital za rizik zemlje tako što se ukupna neto izloženost prema dužnicima iz te zemlje ponderiše odgovarajućim ponderom rizika:

Rizične kategorije	Reiting Zemlje			Ponder rizika
	STANDARD&POORS	MOODY'S	FITCH	
Nerizične zemlje	AAA, AA+, AA, AA-, A+, A, A-	Aaa,Aa1,Aa2,Aa3,A1,A2,A3	AAA, AA+, AA, AA-, A+, A, A-	0%
Zemlje niskog rizika	BBB+, BBB, BBB -, BB +, BB, BB -, B +, B, B -	Baa1,Baa2,Baa3,Ba1,Ba3,B1,B2,B3	BBB+, BBB, BBB -, BB +, BB, BB -, B +, B, B -	50% - 100%
Zemlje srednjeg rizika	CCC+, CC, C	Caa1,Caa2,Caa3,	CCC, CC, C	150% - 250%
Zemlje visokog rizika	DDD i niži	Caa	DDD i niži	Minimalno 300%

Neto izloženost prema jednoj zemlji dužnika predstavlja ukupnu izloženost prema dužnicima iz te zemlje, umanjenu za formirane rezervacije za potencijalne kreditne gubitke po tim izloženostima. Ukupan zbir ponderisanih neto izloženosti za sve zemlje dužnika, podijeljen sa 10, predstavlja potrebnii kapital Banke za rizik zemlje.

Na taj način obračunat potreban kapital za rizik zemlje na 31.12.2018. iznosi 29 hilj. Eur.

Rizik koncentracije

Banka u skladu sa ICAAP-om, vrši procjenu i mjerene rizika koncentracije.

Za potrebe obračuna kapitalnog zahtjeva, odnosno potrebnog kapitala za rizik koncentracije u procesu interne procjene adekvatnosti kapitala Banka koristi Herfindahl-Hirschman index (u daljem tekstu HHI), kao mjeru koncentracije.

Obzirom da rizik koncentracije nije obuhvaćen regulatornim zahtjevom za kapitalom, Banka na osnovu internog modela vrši procjenu i obračun internog kapitalnog zahtjeva za rizik koncentracije.

Prilikom obračuna internog kapitala za rizik koncentracije na strani kredita, Banka uzima velike izloženosti banke (izloženosti banke prema jednom licu ili grupi povezanih lica (>10% sopstvenih sredstava Banke)).

Primjenom formule za obračun internog kapitalnog zahtjeva za rizik koncentracije na strani kredita: $CRcr = n \times HHI \times 10\%$ (gdje n predstavlja iznos velikih izloženosti nakon primjene tehnika ublažavanja kreditnog rizika, dok HHI predstavlja sumu kvadrata svih procentualnih učešća velikih izloženosti Banke u ukupnom neto iznosu velikih izloženosti Banke prije primjene tehnika ublažavanja kreditnog rizika).

Dodatno, Banka obračunava kapital i za rizik koncentracije depozita po istom principu.

Banka je izračunala potreban kapital za rizik koncentracije u iznosu EUR 463 hilj. (koristeći finansijske podatke na dan 31.12.2018.godine.)

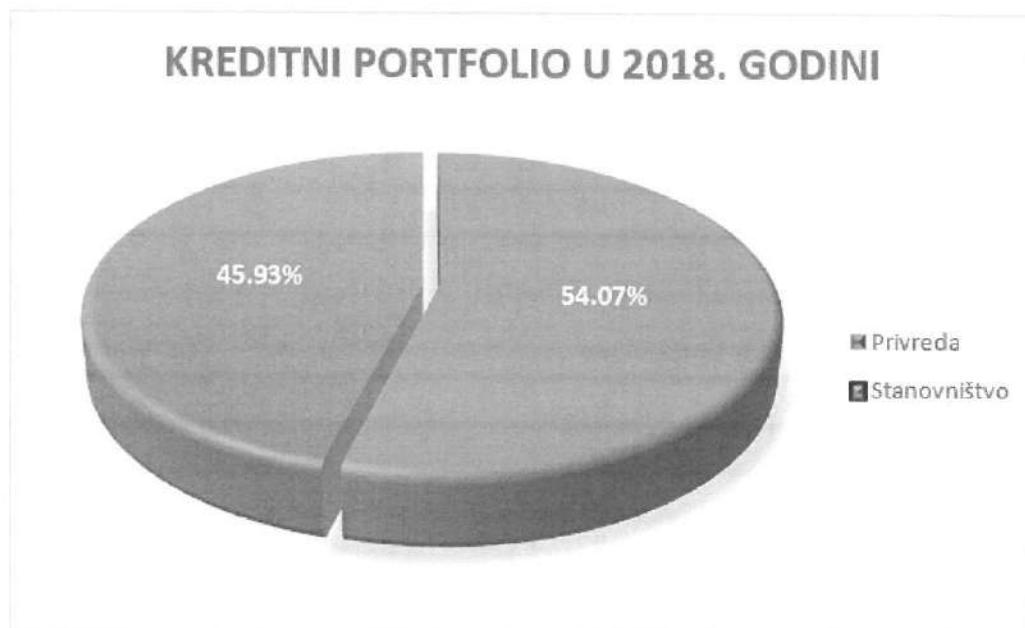
6. PODACI I INFORMACIJE O IZLOŽENOSTI KREDITNOM RIZIKU

Ukupni krediti komitentima Banke, na dan 31.12.2018. godine, iznose EUR 134,276 hiljada, i povećani su u odnosu na kraj prethodne godine za EUR 29,897 hiljada.

u 000 EUR

R.BR.	O P I S	31.12.2018.	31.12.2017.	Index (3 : 4)*100
		3	4	5
1	2			
I	KREDITI KOMITENTIMA	134,276	104,379	128.64%
1	Privreda	72,599	64,453	112.64%
2	Stanovništvo	61,677	39,926	154.48%

*date su izloženosti koje uključuju iznos glavnice i dospjele glavnice (bez potraživanja kamata i naknada)

Plasmani stanovništvu su u odnosu na prethodnu godinu povećani za 21,751 hiljada Eur, tako da krediti stanovništvu na kraju 2018. godine iznose ukupno 61,677 hiljada Eur.

Na kraju 2018. godine plasmani privrednim subjektima iznose 72,599 hiljada Eur, što u odnosu na prethodnu godinu predstavlja povećanje od 8,146 hiljada Eur.

I Definicije dospjelih nenaplaćenih potraživanja i nekvalitetne aktive (aktiva klasifikovana u kategoriju "C" ili niže)

Dospjela nenaplaćena potraživanja su sva potraživanja koja nisu naplaćena o roku dospjeća, bez obzira koliko je prošlo od tog roka.

Pod nekvalitetnim kreditom, u smislu Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom u bankama ("Sl. list Crne Gore", 22/12 i 55/12 i 57/13), smatra se kredit koji je banka primjenom kriterijuma za klasifikaciju aktive iz ove odluke, klasifikovala u klasifikacionu kategoriju „C“, „D“ i „E“.

Pored regulatornog definisanja NPL-a, Banka definiše i interni pristup po kojem će pod "Nekvalitetnim kreditima" podrazumevati i stanje ukupnog preostalog duga pojedinačnog kredita sa pripadajućim kamatama i naknadama:

- po osnovu koga je dužnik u docnji duže od 90 dana, za materijalno značajan iznos;
- po osnovu kog dužnik kasni manje od 90 dana, ali su uočeni problemi koji mogu značajno uticati na mogućnost klijenta da izmiruje svoje obaveze prema Banci;

- po osnovu kog dužnik, u slučaju restrukturiranja, ne izvrši tri uzastopna plaćanja sa docnjom do 30 dana.

II Pregled iznosa nekvalitetnih kredita, rezervi i dospjelih nenaplaćenih potraživanja

u 000 EUR

Vrste klijenata i geografsko područje	Nekvalitetni krediti- 31.12.2018.				
	dospjeli iznos kredita	nedospjeli iznos kredita	kamata	rezervacije	ispravke
NPL privrede	607	671	137	273	724
CENTRALA BANKE	372	366	77	88	470
FILIJALA BAR	15	15	4	6	27
FILIJALA BUDVA	82	92	19	4	114
FILIJALA CETINJE	24	32	9	66	0
FILIJALA HERCEG NOVI	9	1	1	0	7
FILIJALA KOTOR	53	108	16	95	41
FILIJALA NIKSIC	40	55	9	14	50
FILIJALA PODGORICA II	12	2	2	0	15
NPL stanovništvo	359	385	126	192	543
CENTRALA BANKE	268	281	108	151	428
FILIJALA BAR	0	0	0	0	0
FILIJALA BUDVA	2	0	0	0	2
FILIJALA CETINJE	16	59	6	7	44
FILIJALA HERCEG NOVI	23	32	5	22	30
FILIJALA KOTOR	44	5	4	12	26
FILIJALA NIKSIC	4	8	3	0	11
FILIJALA PODGORICA II	2	0	0	0	2
Ukupno	966	1,056	263	465	1,267
<i>Vrste klijenata</i>	31.12.2018.				
	<i>Bruto krediti</i>	<i>NPL</i>	<i>% učešća</i>		
Privredni klijenti	72,923	1,415	1.94%		
Stanovništvo	61,894	870	1.41%		
Ukupno	134,817	2,285	1.69%		

III Opis metoda usvojenih za utvrđivanje rezervacija za potencijalne kreditne gubitke/ ispravki vrijednosti

Lovćen banka obračunava ispravke vrijednosti za bilansne stavke i rezervisanja za vanbilansne stavke, kao i rezervacije za potencijalne kreditne gubitke u skladu sa Procedurom za klasifikaciju

i Procedurom za utvrđivanje ispravki vrijednosti bilansne aktive i rezervi za gubitke po vanbilansnim stawkama, što je usklađeno sa regulativom Centralne banke Crne Gore. Odluka o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom u bankama, uvažava MSFI/MRS standarde u obračunu ispravke vrijednosti za bilansna potraživanja i rezervisanja za vanbilansne stavke.

Proces mjerena kreditnog rizika zasnovan je na dva paralelna i međusobno povezana pristupa:

- regulatorni pristup kao prudencioni filter i
- interni pristup – mjerena nivoa rizičnosti pojedinačnog plasmana na osnovu internog rejtinga.

Usvajanje MSFI 9 je fundamentalno promijenilo metodologiju obezvrijedeњa kredita Banke zamjenjujući MRS 39 pristup nastalih gubitaka sa ECL pristupom uzimanja u obzir budućih događaja. Od 1. januara 2018. godine Banka priznaje rezervacije za umanjenje vrijednosti za očekivane kreditne gubitke za sve kredite i ostala dužnička finansijska sredstva koja se ne drže po FVPL, zajedno sa obavezama po kreditu i ugovorima o finansijskim garancijama. Vlasnički instrumenti FVOCl nisu subjekt umanjenja vrijednosti prema MSFI 9.

ECL rezervisanje je zasnovano je na kreditnim gubicima koji se očekuju tokom vijeka trajanja imovine (očekivani kreditni gubici tokom vijeka trajanja ili LECL – lifetime expected credit losses), osim ako nije došlo do značajnog povećanja kreditnog rizika od nastanka, u kom slučaju rezervisanje se zasniva na očekivanom kreditnom gubitku za 12 meseci (12m ECL).

12mECL je dio LECL-a koji predstavlja ECL koji je posljedica neispunjena obaveza povezanih sa finansijskim instrumentom koji su mogući u razdoblju od 12 mjeseci nakon datuma izvještavanja. Oba, i LECLs i 12m ECL se izračunavaju ili na pojedinačnoj osnovi ili na kolektivnoj osnovi, u zavisnosti od prirode osnovnog portfolija finansijskih instrumenata.

Banka je uspostavila politiku za izvršenje procjene, na kraju svakog izvještajnog perioda, o tome da li je kreditni rizik finansijskog instrumenta značajno porastao od početnog priznavanja, uzimajući u obzir promjenu rizika neizvršenja obaveza tokom preostalog vijeka trajanja finansijskog instrumenta.

Na osnovu navedenog procesa, Banka grupiše kredite u Stage 1, Stage 2, Stage 3 i POCI, kako je opisano u nastavku:

- Stage 1: Kada se krediti prvi put priznaju, Banka priznaje rezervisanje na osnovu 12m ECL-a. Stage 1 krediti takođe uključuju i one u kojima je kreditni rizik poboljšan te kredit reklassifikovan iz Stage 2;
- Stage 2: Kada je kredit pokazao značajan porast kreditnog rizika od nastanka, Banka evidentira rezervisanje za LECL. Krediti iz Stage 2 takođe uključuju one kojima je kreditni rizik poboljšan te kredit reklassifikovan iz Stage 3;
- Stage 3: Obezvrijedeњeni krediti. Banka evidentira rezervisanje za LECL;
- POCI: Kupljena ili stvorena finansijska imovina umanjena za kreditne gubitke (POCI) je finansijska imovina koja je umanjenja za kreditne gubitke prilikom inicijalnog priznavanja. POCI imovina se evidentira po fer vrijednosti pri prvobitnom priznavanju, a prihodi od kamata naknadno se priznaju na osnovu kreditnim rizikom usklađene EKS (KUEKS). ECL se priznaje ili otpušta samo u mjeri u kojoj postoji naknadna promjena u očekivanim kreditnim gubicima. Za finansijsku imovinu za koju Banka nema opravdanih očekivanja za povrat ili cjelokupnog neizmirenog iznosa, ili njegovog dijela, bruto knjigovodstvena

vrijednost finansijske imovine se smanjuje. Ovo se smatra (djelimičnim) prestankom priznavanja finansijskog sredstva.

MSFI 9 zahtijeva, u gotovo svim fazama procesa obračuna ECL, korišćenje svih raspoloživih informacija (dostupnih bez dodatnog značajnog troška ili napora) na datum procjene, gdje se potpuna automatizacija procesa smatra indikatorom nedovoljnog kvaliteta upravljanja kreditnim rizikom.

Banka vrši podjelu portfolia na:

- Individualnu procjenu (IA – Individual Assessment);
- Kolektivnu procjenu (CA – Collective Assessment).

Rezervisanje za kreditne gubitke je obračunato kolektivno (CA) za:

- Sve klijente koji nisu individualno procijenjeni po osnovu kriterijuma obezvrjeđenja i/ili materijalne značajnosti,
- Ako je rezervisanje za kreditne gubitke jednako nuli za obračun na osnovi individualne procjene.

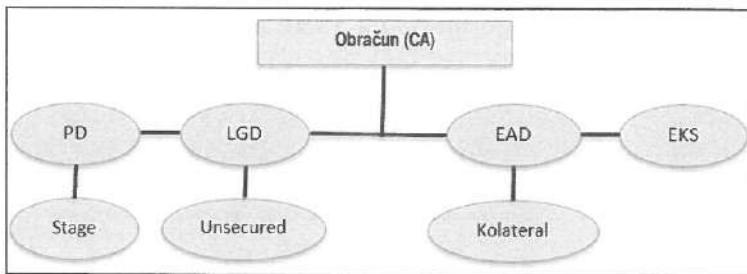
Prilikom odmjeravanja rezervisanja za kreditne gubitke po osnovu individualne procjene, slijedeći uslovi su od velike važnosti:

- Procjena iznosa očekivanih novčanih tokova treba da se zasniva na razumnim informacijama koje je moguće potkrijepiti i koje su dostupne bez dodatnih troškova ili napora na dan izvještavanja;
- Vremenska vrijednost novca je uzeta u obzir. Iz tog razloga, očekivani novčani tokovi su diskontovani na mjesecnom nivou;
- Kolateral je uzet u obzir tokom određivanja očekivanih novčanih tokova. Kada se nekretnine koriste kao kolateral, Banka primjenjuje korektivni faktor ("haircut") na posljednju procjenu vrijednosti nekretnine i istu diskontuje putem EKS kroz period realizacije. Ako je kolateral gotovina, garancije banaka ili države, ne primjenjuje se korektivni faktor ("haircut"), tj. koristi se 100% vrijednost kolaterala. Ako se kao kolateral koristi hartija od vrijednosti vrednovana po "mark to market" or "mark to model", vrijednost hartije se uzima u procjeni očekivanog novčanog toka.
- Više od jednog scenarija očekivanog novčanog toka se uzimaju u obzir i ponderisane su vjerovatnoćom koja odgovara mogućnosti nastupanja datog scenarija. Banka koristi 2 do 4 scenarija sa najvećom vjerovatnoćom očekivanog novčanog toka. Odluka i ponder vjerovatnoće u procesu odluke odgovarajućeg scenarija je dodjeljena od strane analitičara banke. Ukupna vjerovatnoća svih korištenih scenarija mora biti jednak 1.

Procjena rezervisanja za kreditne gubitke se vrši kvartalno. Dakle, očekivani novčani tokovi i dodjeljeni ponderi vjerovatnoće se ponovo definišu svakog kvartala.

Osnovni razlog procjene očekivanih kreditnih gubitaka na kolektivnoj osnovi je nemogućnost entiteta, da uslijed veličine svojih portfolija individualno razmatraju sve izloženosti. Svi finansijski instrumenti koji nisu predmet individualne procjene, obezvrjeđuju se na kolektivnoj osnovi. Finansijski instrumenti procjenjeni kolektivno moraju sadržavati karakteristike zajedničkog rizika, zbog čega se kolektivna procjena obavlja za homogene grupe koje proizlaze kao rezultat segmentacije portfolija.

Model kolektivne procjene ECL zaniva se na faktorima prikazanim u tabeli ispod:

Za kolektivno ocijenjene finansijske instrumente u Stage-u 1, obračunava se očekivani kreditni gubitak za period od 12 mjeseci. Očekivani kreditni gubitak za period od 12 mjeseci kao dio očekivanog kreditnog gubitka u cijelokupnom vijeku trajanja sredstva koji proizlazi iz slučaja default-a finansijskog sredstva tokom 12 mjeseci nakon datuma izvještavanja ili kraćeg perioda ako je očekivani vijek trajanja finansijskog instrumenta manji od 12 mjeseci. Za neiskorištene finansijske preuzete obaveze, procjena 12-mjesečnog očekivanog gubitka je zasnovana na očekivanom udjelu finansijske obaveze koja će biti iskorišćena unutar perioda od 12 mjeseci od dana izvještavanja. Za ove potrebe Banka procjenjuje faktor kreditne konverzije (CCF) u skladu sa Odlukom CBCG o adekvatnosti kapitala.

Za kolektivno ocijenjene finansijske instrumente u Stage 2, obezvrjeđenje za kreditne gubitke je jednako očekivanom kreditnom gubitku (ECL) u cijelokupnom vijeku trajanja kredita. ECL u cijelokupnom trajanju kredita je definisan kao skup svih mogućih događaja koji vode u status default-a tokom vijeka trajanja finansijskog sredstva (tj. rizik default-a finansijskog sredstva tokom vijeka trajanja istog). Obezvrjeđenje za kreditne gubitke u Stage-u 2 za pojedini finansijski instrument stoga predstavlja sumu tokom preostalih mjeseci (cijelokupnog vijeka trajanja) proizvoda izloženosti, marginalne vjerovatnoće nastanka default-a (PD), LGD-a i diskontnog faktora. Diskontovanje je izvršeno korišćenjem mjesecne EKS kredita.

Stage 3 sadrži obezvrijedene finansijske instrumente. Dakle, pošto je događaj default-a već nastupio, parametar PD iznosi 100%, te je stoga rezervisanje za kreditne gubitke obračunato kao proizvod neto izloženosti u trenutku nastanka statusa default-a (Net EAD) i gubitka uslijed nastanka statusa default-a (LGD).

IV Prikaz izloženosti po različitim kategorijama na 31.12.2018.godine

Pregled plasmana Banke od 31.12.2017. - 31.12.2018. godine

Vrsta plasmana	2018	% učešća	2017	% učešća	Razlika	Index
1	2	3	4	5	6	7=2/4*100
Bilansne stavke						
Krediti i potraživanja od banaka	3,224	2%	2,556	2%	668	126
Kratkoročni krediti	12,232	9%	4,412	4%	7,820	277
Dugoročni krediti	119,884	87%	98,911	93%	20,973	121
Dospjeli krediti	2,161	2%	1,056	1%	1,105	205
Kamatna i druga potraživanja i vremenska razgraničenja	-10	0%	-119	0%	109	8
Ukupno bilansna izloženost kreditnom riziku	137,491	100%	106,816	100%	30,675	129
Vanbilansne stavke						
Finansijske garancije	4,380	26%	3,883	31%	497	113
Činidbene garancije	6,368	37%	4,227	34%	2,141	151
Nepovučene kreditne linije	6,289	37%	4,304	35%	1,985	146
Ukupno vanbilansna izloženost kreditnom riziku	17,037	100%	12,414	100%	4,623	137
Ukupna izloženost kreditnom riziku	154,528		119,230		35,298	130

Značajan rast kredita u 2018.god. u odnosu na prethodni period. Dominantno učešće dugoročnih kredita na kraju 2018.godine.

Pregled ukupne kreditne izloženosti po nosiocima

Vrsta plasmana	2018	% ucesca	2017	% ucesca	Razlika	Index
1	2	3	4	5	6	7=2/4*100
Banke, nerezidenti	2,556	2%	2,556	2%	0	100
Privredna društva u državnom vlasništvu	1,234	1%	1,124	1%	110	110
Privredna društva u privatnom vlasništvu	70,525	52%	62,735	59%	7,790	112
Preduzetnici	790	1%	584	1%	206	135
Nevladine i druge neprofitne organizacije, rezidenti	50	0%	9	0%	41	556
Fizička lica, rezidenti	61,529	45%	39,927	37%	21,602	154
Fizička lica, nerezidenti	148	0%	0	0%	148	INF
Kamatna potraživanja i ispravka vrijednosti kamatnih potraživanja	320	0%	295	0%	25	108
Vremenska razgraničenja kamata i naknada i ispravka vrijednosti	-544	0%	-464	0%	-80	117
Ukupna izloženost kreditnom riziku	136,608	100%	106,766	100%	29,842	128

*u dijelu kamatnih potraživanja prikazana je izloženost sa oduzetim ispravkama vrijednosti

Evidentno je da je u 2018-toj godini došlo do značajnog rasta izloženosti prema svim nosiocima kredita, od čega najveći rast je kod portfolija fizičkih lica – rezidenata u odnosu na kraj prethodne godine cca 21,602 hiljade Eur, zatim kod portfolija privrednih društava u privatnom vlasništvu, u odnosu na kraj prethodne godine cca 7,790 hiljada Eur.

V Podjela izloženosti po geografskim područjima, razvrstanih na značajna područja prema značajnim kategorijama izloženosti banke (regioni, opštine i sl.), a po potrebi i detaljnije razrađenih

Pregled izloženosti po mrežnoj pokrivenosti (organizacionim jedinicama Banke)

Vrsta klijenta	Podgorica	Nikšić	Cetinje	Budva	Bar	Herceg Novi	Kotor	Ulcinj	Ukupna bruta izloženost na 31.12.2018. god.
Pravna lica	44,441	1,379	1,113	8,781	4,156	5,275	3,379	4,399	72,923
Fizička lica	27,926	5,673	3,860	9,034	4,161	2,577	6,539	2,124	61,894
Ukupno	72,367	7,052	4,973	17,815	8,317	7,852	9,918	6,523	134,817

*bruto izloženost uključuje iznos glavnice i potraživanja od kamata i naknada

VI Podjela izloženosti prema vrsti djelatnosti ili tipovima drugih ugovornih strana, razvrstana na kategorije izloženosti, a po potrebi i detaljnije razrađenih

R.br.	Djelatnost	Iznos	učešće %
1	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	1,624	1%
2	Vadenje rude i kamena	788	1%
3	Prerađivačka industrija	4,604	3%
4	Snabdijevanje električnom energijom	0	0%
5	Snabdijevanje vodom	195	0%
6	Građevinarstvo	11,789	9%
7	Trgovina na veliko i trgovina na malo i popravka motornih vozila i motocikla	18,920	14%
8	Saobraćaj i skladištenje	3,017	2%
9	Usluge pružanja smještaja i ishrane	17,006	13%
10	Informisanje i komunikacije	1,785	1%
11	Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	325	0%
12	Poslovanje nekretninama	905	1%
13	Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	2,651	2%
14	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	104	0%
15	Državna uprava i odbrana i obvezno socijalno osiguranje	59	0%
16	Obrazovanje	129	0%
17	Zdravstvo i socijalna zaštita	1,546	1%
18	Umjetničke, zabavne i rekreativne djelatnosti	1,270	1%
19	Ostale uslužne djelatnosti	1,600	1%
20	Djelatnosti domaćinstva kao poslodavca	0	0%
21	Djelatnosti eksteritorijalnih organizacija i tijela	0	0%
II	Fizička lica - rezidenti	61,526	46%
III	Nerezidenti	4,411	3%
Ukupno		134,254	

*navedene izloženosti uključuju potraživanja po nedospjeloj i dospjeloj glavnici

Lovćen Banka AD Podgorica nastoji diverzifikovati izloženost po djelatnostima. Na izvještajni period najveće učešće u portfoliju kredita čini Trgovina (14%).

Djelatnost	Krediti	Nekvalitetna aktiva	Dospjela nenaplaćena potraživanja	Ispravka vrijednosti	Nedostajuće rezerve
Trgovina na veliko i trgovina na malo i popravka motornih vozila i motocikla	18,920	131	377	253	347
Usluge pružanja smještaja i ishrane	17,006	224	128	122	647
Građevinarstvo	11,789	508	388	389	293
Prerađivačka industrija	4,604	117	108	76	73
Saobraćaj i skladištenje	3,017	74	51	30	70
Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	2,650	227	105	140	38
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	1,624	18	59	5	46
Zdravstvo i socijalna zaštita	1,546	-	13	7	22
Ostale djelatnosti	7,161	139	700	281	101
Ukupno pravna lica rezidenti	68,317	1,438	1,929	1,303	1,637
Fizička lica rezidenti	61,526	715	853	1,016	266
Nerezidenti	4,411	7	19	38	4

*navedene izloženosti uključuju potraživanja po nedospjeloj i dospjeloj glavnici

VII Podjela svih izloženosti prema preostalom dospjeću, razvrstanih prema kategorijama izloženosti, a po potrebi i detaljnije razrađenih

u 000EUR

	Opis pozicije	krediti				
		Do 3 mjeseca	Od 3 mjeseca do 1 godine	Od 1 do 3 godine	Preko 3 godine	UKUPNO
1	Banke, rezidenti			10		10
2	Banke, nerezidenti	3,214				3,214
3	Ostale finansijske institucije, rezidenti					0
4	Ostale finansijske institucije, nerezidenti					0
5	Ostale depozitne institucije, rezidenti					0
6	Ostale depozitne institucije, nerezidenti					0
7	Privredna društva koja se bave finansijskom djelatnošću, rezidenti					0
8	Privredna društva koja se bave finansijskom djelatnošću, nerezidenti					0
9	Privatni fondovi, rezidenti					0
10	Fondovi, nerezidenti					0
11	Privredna društva u državnom vlasništvu		204	17	1,014	1,234
12	Privredna društva u privatnom vlasništvu	437	9,035	13,098	43,457	66,028

13	Preduzetnici		48	95	647	790
14	Javne službe jedinica lokalne samouprave					0
15	Privredna društva - nerezidenti	2,617	1,645			4,263
16	Vlada Crne Gore					0
17	Jedinice lokalne samouprave					0
18	Drugi korisnici sredstava iz Budžeta Crne Gore					0
19	Regulatorne agencije, rezidenti					0
20	Regulatorne agencije, nerezidenti					0
21	Državni fondovi					0
22	Nevladine i druge neprofitne organizacije, rezidenti	10	40			50
23	Nevladine i druge neprofitne organizacije, nerezidenti					0
24	Fizička lica, rezidenti	161	498	3,665	57,100	61,424
25	Fizička lica, nerezidenti	5	9	27	164	205
26	Kreditne kartice, fizička lica, rezidenti			102		102
27	Kreditne kartice, fizička lica, nerezidenti			-57		-57
28	Kreditne kartice, ostali, rezidenti			215		215
29	Kreditne kartice, ostali, nerezidenti					
30	Ostalo					
31	UKUPNO	604	12,422	18,846	102,382	134,254
	Kamatna potraživanja i ispravka vrijednosti kamatnih potraživanja	320				320
	Vremenska razgraničenja kamata i naknada i ispravka vrijednosti	-544				-544

VIII Prosječan iznos izloženosti tokom izvještajnog perioda, razvrstan prema različitim kategorijama izloženosti

Kategorija	Prosječno stanje Iq	Prosječno stanje IIq	Prosječno stanje IIIq	Prosječno stanje IVq	Prosječno stanje 2018. godina
Banke, rezidenti	10	10	10	10	10
Banke, nerezidenti	2,410	2,611	3,076	2,997	2,774
Privredna društva u državnom vlasništvu	1,010	686	530	1,019	811
Privredna društva u privatnom vlasništvu	61,730	63,846	63,096	66,780	63,863
Preduzetnici	607	763	795	795	740

Privredna društva - nerezidenti	3,819	3,967	3,903	4,158	3,962
Nevladine i druge neprofitne organizacije, rezidenti	12	13	13	26	16
Fizička lica, rezidenti	43,293	50,002	54,530	59,388	51,803
Fizička lica, nerezidenti	184	182	199	205	192
Kreditne kartice	331	304	308	295	310
Ukupno krediti	113,406	122,385	126,460	135,674	124,481

Kategorije rizika prema kriterijumima CBCG

Bonitet	31.12.2018	30.09.2018	30.06.2018	31.03.2018	31.12.2017
A	54.51%	51.19%	49.64%	50.43%	50.76%
B	43.80%	47.05%	47.87%	47.94%	48.31%
C	0.66%	0.93%	1.93%	1.24%	0.63%
D	0.24%	0.31%	0.21%	0.12%	0.13%
E	0.79%	0.52%	0.35%	0.28%	0.17%

Banka vrši kvantitativno i/ili kvalitativno mjerjenje, odnosno procjenu identifikovanog kreditnog rizika. Proces mjerjenja kreditnog rizika zasnovan je na dva paralelna pristupa:

- *regulatorni pristup* – klasifikovanje potraživanja dužnika u skladu sa Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom CBCG i proces obezvrijedenja plasmana i procjene rezervisanja za gubitke po vanbilansnim pozicijama po osnovu Međunarodnog računovodstvenog standarda 39 i Međunarodnog računovodstvenog standarda 37;
- *interni pristup* – mjerjenje (odnosno procjena) nivoa rizičnosti pojedinačnog plasmana na osnovu analize bonitetnosti odnosno primjenom sistema internog rejtinga (IRS). Interni pristup u mjerjenju kreditnog rizika realizuje se primjenom analize bonitetnosti odnosno kreditne sposobnosti klijenata zajmoprimaca i/ili primjenom razvijenog sistema internog rejtinga (IRS). Interni rejting na nivou Banke u potpunosti je prilagođen regulativi Centralne banke Crne Gore, i odražava relativno visok stepen averznosti Banke prema kreditnom riziku.

Struktura kredita i vanbilansnih izloženosti po bonitetnim kategorijama i izdvojenim rezervama

Bonitetne kategorije 31.12.2018.	Krediti	kamate	garancije	neiskorišćeni krediti	Ukupan iznos rezervacija	ispravka vrijednosti za kreditne gubitke
A	73,391	99	5,833	1,712	0	628
B	58,861	178	4,884	2,771	1,610	675
C	877	27	30	4	86	341
D	297	25	0	0	107	142
E	850	214	0	10	216	801
Ukupno	134,276	543	10,747	4,497	2,019	2,587

Pregled ukupnih dospjelih potraživanja po kategorijama

Kategorija	Pregled ukupnih dospjelih potraživanja na 31.12.2018. god.						
	Dospjela potraživanja	1 - 30	31-60	61-90	91-180	preko 180	% preko 90 dana
A	452	425	27	0	0	0	0%
B	982	890	92	0	0	0	0%
C	284	6	1	86	53	138	67%
D	138	0	0	0	1	137	100%
E	43	1	0	0	0	42	98%
Ukupno	1,899	1,322	120	86	54	317	20%

*bruto izloženost uključuje iznos glavnice i potraživanja od kamata i naknada

Banka definiše dospjela nenaplaćena potraživanja kao sva potraživanja koja ispoljavaju kašnjenja minimalno 1 dan u odnosu na ugovorom definisane rokove dospjeća.

VIII Promjene u rezervacijama/ ispravkama vrijednosti i rezervacija / ispravki vrijednosti za nekvalitetnu aktivu

opis	početno stanje na dan 31.12.2017.	Implementacija MSFI 9 na dan 01.01.2018.	Povećanje/ smanjenje u 2018.	u 000 EUR
				završno stanje na dan 31.12.2018.
ispravka za nekvalitetnu aktivu	463	1,690	434	2,587

7. PODACI I INFORMACIJE KOJE SE ODNOSE NA PRIMJENU STANDARDIZOVANOG PRISTUPA ZA PONDERISANJE IZLOŽENOSTI

Banka u skladu sa Odlukom o adekvatnosti kapitala standardizovanim metodom, izračunava potrebnii kapital za kreditni rizik.

Tabela pruža detaljan uvid u sve stavke bilansne aktive koje se ponderišu i služe za izračun potrebnog kapitala za kreditni rizik. Iznos izloženosti u tabeli predstavlja knjigovodstvenu vrijednost izloženosti umanjenu za iznos rezervacija (veći iznos ili obračunate rezervacije ili ispravke vrijednosti) za te izloženosti (član 12 Odluke) - i dobija se *neto princip*. Rizikom ponderisani iznos izloženosti predstavlja proizvod iznosa neto izloženosti i odgovarajućeg pondera rizika za tu izloženost (član 14 Odluke). Definicije pojedinih entiteta prema kojima je Banka izložena date su u samom tekstu Odluke.

Prilikom ponderisanja izloženosti Banka ne koristi rejtinge eksternih institucija i izvoznih kreditnih agencija.

Naziv potraživanja	Bruto izloženosti	Rezervacije (veći iznos ili obračunate rezervacije ili ispravke vrij.)	Iznos izloženosti	Rizikom ponderisani iznos izlož.	Pozicija
					5
Ponder 0%					
1 Izloženost prema Evropskoj centralnoj banci			0		1
2 Izloženost prema centralnim vladama, centralnim bankama, administrativnim tijelima i neprofitnim društvima koja pri utvrđivanju pondera rizika imaju tretman centralne vlade za koje banka koristi rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije sa stepenom kreditnog kvaliteta 1			0		2
3 Izloženost prema centralnim vladama, centralnim bankama, administrativnim tijelima i neprofitnim društvima koja pri utvrđivanju pondera rizika imaju tretman centralne vlade za koje banka koristi rejting utvrđen od strane priznate izvozne kreditne agencije sa stepenom kreditnog kvaliteta 0 i 1			0		3
4 Izloženost prema centralnoj vladu i Crnoj Gori i CBCG	14,413		14,413		4
5 Izloženosti prema multilateralnim razvojnim bankama (član 25 Odluke o adekvatnosti kapitala) - u daljem tekstu: Odluka			0		5
6 Izloženost prema međunarodnim organizacijama (član 26 Odluke)			0		6
7 Gotovina i gotovinski ekvivalenti	19,217		19,217		7
8 Zlatne poluge koje se nalaze u trezoru banke ili su deponovane na drugom mjestu kao obezbjeđenje za obaveze banke			0		8
9 Izloženosti koje su predmet kreditne zaštite, a za koje su ispunjeni uslovi za primjenu pondera 0% (član 102 stav 1, član 103 tačka 1, član 104 Odluke)	6,181	6	6,175		9
10 Dio izloženosti koji je pokriven priznatom garancijom i drugim oblicima nematerijalne kreditne zaštite za koju su ispunjeni uslovi za primjenu pondera 0% u skladu sa članom 119 Odluke			0		10
Ponder 10%					
1 Izloženosti u obliku pokrivenih obveznica za koje su ispunjeni uslovi iz člana 45, tačka 1			0	0	11
2 Izloženosti koje su predmet kreditne zaštite, a za koje su ispunjeni uslovi za primjenu pondera 10% (član 102 stav 2, član 103 tačka 2 Odluke)			0	0	12
Ponder 20%					

1	Izloženost prema centralnim vladama, centralnim bankama, administrativnim tijelima i neprofitnim društvima koja pri utvrđivanju pondera rizika imaju tretman centralne vlade za koje banka koristi rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije sa stepenom kreditnog kvaliteta 2			0		13
2	Izloženost prema centralnim vladama, centralnim bankama, administrativnim tijelima i neprofitnim društvima koja pri utvrđivanju pondera rizika imaju tretman centralne vlade za koje banka koristi rejting utvrđen od strane priznate izvozne kreditne agencije sa stepenom kreditnog kvaliteta 2			0		14
3	Izloženost prema institucijama, jedinicama regionalne ili lokalne samouprave, (član 22 Odluke) administrativnim tijelima i neprofitnim društvima (član 24, stav 1, tačka 2 Odluke), multirateralnim razvojnim bankama (član 25 stav 2 Odluke), za koje banka koristi rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije, sa izvornim ili preostalim rokom dospjeća dužim od tri mjeseca, sa stepenom kreditnog kvaliteta 1			0		15
4	Izloženost prema institucijama, jedinicama regionalne ili lokalne samouprave, (član 22 Odluke) administrativnim tijelima i neprofitnim društvima (član 24, stav 1, tačka 2 Odluke), multirateralnim razvojnim bankama (član 25 stav 2 Odluke), za koje banka koristi rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije, sa izvornim ili preostalim rokom dospjeća do tri mjeseca, sa stepenom kreditnog kvaliteta 1,2 ili 3	3224	1	3223	645	16
5	Izloženost prema institucijama, jedinicama regionalne ili lokalne samouprave, (član 22 Odluke) administrativnim tijelima i neprofitnim društvima (član 24, stav 1, tačka 2 Odluke), multirateralnim razvojnim bankama (član 25 stav 2 Odluke), za koje banka ne koristi rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije, sa izvornim ili preostalim rokom dospjeća do tri mjeseca (ukoliko ponder rizika koji se dodjeljuje izloženostima prema centralnoj vladu u kojoj je sjedište te institucije nije veći)			0	0	17
6	Izloženosti u obliku pokrivenih obveznica za koje su ispunjeni uslovi iz člana 45, tačka 2			0		18
7	Izloženost prema privrednim društvima za koje banka koristi kreditni rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije sa stepenom kreditnog kvaliteta 1			0		19
8	Kratkoročne izloženosti prema institucijama i privrednim društvima za koje postoji kreditni rejting (kratkoročni rejting emitetna) dodijeljen od strane priznate eksterne institucije, sa stepenom kreditnog kvaliteta 1(član 51 Odluke)			0		20

				0		21
9	Izloženosti u vidu udjela u kapitalu investicionih fondova za koje banka koristi rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije, sa stepenom kreditnog kvaliteta 1(član 52 Odluke)			0		
10	Izloženosti pozicija u sekjuritizaciji sa stepenom kreditnog kvaliteta 1(član 154 Odluke)			0		22
11	Gotovina na putu			0		23
12	Dio izloženosti koji je obezbijedjen do visine tržišne vrijednosti priznatog kolateralu ukoliko su ispunjeni uslovi iz člana 101 za primjenu pondera 20%			0		24
13	Dio izloženosti koji je pokriven priznatom garancijom i drugim oblicima nematerijalne kreditne zaštite za koju su ispunjeni uslovi za primjenu pondera 20% u skladu sa članom 119 Odluke			0		25
	Ponder 35%					
1	Izloženosti obezbijedene stambenim nepokretnostima za koje su ispunjeni uslovi iz člana 37 Odluke	31,845	623	31,222	10,928	26
2	Izloženost banke nastala po osnovu ugovora o lizingu čiji je predmet stambena nepokretnost ukoliko su ispunjeni uslovi iz člana 37 stav 2 Odluke			0		27
	Ponder 50%					
1	Izloženost prema centralnim vladama, centralnim bankama, administrativnim tijelima i neprofitnim društvima koja pri utvrđivanju pondera rizika imaju tretman centralne vlade za koje banka koristi rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije sa stepenom kreditnog kvaliteta 3			0	0	28
2	Izloženost prema centralnim vladama, centralnim bankama, administrativnim tijelima i neprofitnim društvima koja pri utvrđivanju pondera rizika imaju tretman centralne vlade za koje banka koristi rejting utvrđen od strane priznate izvozne kreditne agencije sa stepenom kreditnog kvaliteta 3			0	0	29
3	Izloženost prema institucijama, jedinicama regionalne ili lokalne samouprave, (član 22 Odluke) administrativnim tijelima i neprofitnim društvima (član 24, stav 1, tačka 2 Odluke), multiratalnim razvojnim bankama (član 25 stav 2 Odluke), za koje banka koristi rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije, sa izvornim ili preostalim rokom dospjeća dužim od tri mjeseca, sa stepenom kreditnog kvaliteta 2 ili 3			0	0	30

			0	0	31
4	Izloženost prema institucijama, jedinicama regionalne ili lokalne samouprave, (član 22 Odluke) administrativnim tijelima i neprofitnim društvima (član 24, stav 1, tačka 2 Odluke), multirateralnim razvojnim bankama (član 25 stav 2 Odluke), za koje banka koristi rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije, sa izvornim ili preostalim rokom dospjeća do tri mjeseca, sa stepenom kreditnog kvaliteta 4 ili 5				
5	Izloženost prema institucijama, jedinicama regionalne ili lokalne samouprave, (član 22 Odluke) administrativnim tijelima i neprofitnim društvima (član 24, stav 1, tačka 2 Odluke), multirateralnim razvojnim bankama (član 25 stav 2 Odluke), za koje banka ne koristi rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije, sa izvornim ili preostalim rokom dospjeća dužim od tri mjeseca (ukoliko ponder rizika koji se dodjeljuje izloženostima prema centralnoj vladu u kojoj je sjedište te institucije nije veći)		0	0	32
6	Izloženost prema institucijama, jedinicama regionalne ili lokalne samouprave (član 22 Odluke), administrativnim tijelima i neprofitnim društvima (član 24, stav 1, tačka 2 Odluke), multirateralnim razvojnim bankama (član 25 stav 2 Odluke), za koje banka ne koristi rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije, sa izvornim ili preostalim rokom dospjeća do tri mjeseca, na koje se primjenjuje ponder rizika koji se dodjeljuje izloženostima prema centralnoj vladu u kojoj je sjedište te institucije, koja ima rejting sa stepenom kreditnog kvaliteta 3		0	0	33
7	Izloženost prema privrednim društvima za koje banka koristi kreditni rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije sa stepenom kreditnog kvaliteta 2		0	0	34
8	Izloženosti obezbijeđene hipotekom ili fiducijom na poslovnoj nepokretnosti u Crnoj Gori do 50% tržišne vrijednosti nepokretnosti (član 38 stav 1 tačka 1Odluke)	18,816	594	18,222	9,111
9	Izloženost banke nastala po osnovu ugovora o lizingu čiji je predmet poslovna nepokretnost do 50% tržišne vrijednosti nepokretnosti ukoliko su ispunjeni uslovi iz člana 38 stav 3 Odluke		0	0	36
10	Izloženosti ili djelovi dospjele a nenaplaćene izloženosti (duže od 90 dana) koji su obezbijeđeni nepokretnostima iz člana 35 stav1 tačka 1i 2Odluke, za koje su ispunjeni uslovi iz člana 42 stav 4		0	0	37
11	Izloženosti u obliku pokrivenih obveznica za koje su ispunjeni uslovi iz člana 45, tačka 3		0	0	38
12	Kratkoročne izloženosti prema institucijama za koje postoji kreditni rejting (kratkoročni rejting emitentna) dodijeljen od strane		0	0	39

	priznate eksterne institucije, sa stepenom kreditnog kvaliteta 2(član 51 Odluke)					
13	Kratkoročne izloženosti prema privrednim društvima za koje postoji kreditni rejting (kratkoročni rejting emitenta) dodijeljen od strane priznate eksterne institucije, sa stepenom kreditnog kvaliteta 2(član 51 Odluke)			0	0	40
14	Izloženosti koje su u potpunosti obezbijeđene hipotekom ili fiducijom nad poslovnim nepokretnostima na teritoriji zemalja članica EU (dijelu izloženosti utvrđenom u skladu sa članom 39 Odluke)			0	0	41
15	Izloženosti u vidu udjela u kapitalu investicionih fondova za koje banka koristi rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije, sa stepenom kreditnog kvaliteta 2 (član 52 Odluke)			0	0	42
16	Izloženosti pozicija u sekjuritizaciji sa stepenom kreditnog kvaliteta 2 (član 154 Odluke)			0	0	43
17	Dio izloženosti koji je obezbijeđen do visine tržišne vrijednosti priznatog kolateralu ukoliko su ispunjeni uslovi iz člana 101 za primjenu pondera 50%			0	0	44
18	Dio izloženosti koji je pokriven priznatom garancijom i drugim oblicima nematerijalne kreditne zaštite za koju su ispunjeni uslovi za primjenu pondera 50% u skladu sa članom 119 Odluke			0	0	45
	Ponder 75%					
1	Izloženost prema fizičkim licima, malim i srednjim preduzećima (ukoliko su ispunjeni uslovi iz člana 34 Odluke)	29,787	731	29,056	21,792	46
	Ponder 100%					
1	Izloženost prema centralnim vladama, centralnim bankama, administrativnim tijelima i neprofitnim društvima koja pri utvrđivanju pondera rizika imaju tretman centralne vlade za koje banka koristi rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije sa stepenom kreditnog kvaliteta 4 i 5			0	0	47
2	Izloženost prema centralnim vladama, centralnim bankama, administrativnim tijelima i neprofitnim društvima koja pri utvrđivanju pondera rizika imaju tretman centralne vlade za koje banka koristi rejting utvrđen od strane priznate izvozne kreditne agencije sa stepenom kreditnog kvaliteta 4,5 i 6			0	0	48
3	Izloženost prema centralnim vladama, centralnim bankama, za koje banka ne koristi kreditni rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije ili izvozne kreditne agencije			0	0	49

4	Izloženost prema javnim državnim tijelima iz člana 24 stav 2 Odluke			0	0	50
5	Izloženost prema institucijama, jedinicama regionalne ili lokalne samouprave, (član 22 Odluke) administrativnim tijelima i neprofitnim društvima (član 24, stav 1, tačka 2 Odluke), multirateralnim razvojnim bankama (član 25 stav 2 Odluke), za koje banka koristi rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije, sa izvornim ili preostalim rokom dospjeća dužim od tri mjeseca, sa stepenom kreditnog kvaliteta 4 ili 5			0	0	51
6	Izloženost prema institucijama, jedinicama regionalne ili lokalne samouprave (član 22 Odluke), administrativnim tijelima i neprofitnim društvima (član 24, stav 1, tačka 2 Odluke), multirateralnim razvojnim bankama (član 25 stav 2 Odluke), za koje banka ne koristi rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije, sa izvornim ili preostalim rokom dospjeća do tri mjeseca, na koje se primjenjuje ponder rizika koji se dodjeljuje izloženostima prema centralnoj vladi u kojoj je sjedište te institucije, koja ima rejting sa stepenom kreditnog kvaliteta 4 i 5			0	0	52
7	Izloženost prema institucijama, jedinicama regionalne ili lokalne samouprave, (član 22 Odluke) administrativnim tijelima i neprofitnim društvima (član 24, stav 1, tačka 2 Odluke), multirateralnim razvojnim bankama (član 25 stav 2 Odluke), za koje banka ne koristi rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije, sa izvornim ili preostalim rokom dospjeća dužim od tri mjeseca, na koje se primjenjuje ponder rizika koji se dodjeljuje izloženostima prema centralnoj vladi u kojoj je sjedište te institucije, koja ima rejting sa stepenom kreditnog kvaliteta 4 i 5			0	0	53
8	Učešće banke u kapitalu ili ulaganje u druge elemente sopstvenih sredstava druge kreditne institucije ukoliko ne predstavlja odbitnu stavku sopstvenih sredstava (član 31 Odluke)			0	0	54
9	Izloženost prema privrednim društvima za koje banka koristi kreditni rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije sa stepenom kreditnog kvaliteta 3 ili 4			0	0	55
10	Izloženost prema privrednim društvima za koje ne koristi rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije pod uslovima iz člana 32 stav 2 Odluke			0	0	56
11	Izloženosti obezbijeđene hipotekom ili fiducijom na poslovnoj nepokretnosti u Crnoj Gori koja prelazi 50% tržišne vrijednosti nepokretnosti (član 38 stav 1 tačka 2 Odluke)	5,460	68	5,392	5,392	57

				0	0	58
12	Izloženost banke nastala po osnovu ugovora o lizingu čiji je predmet poslovna nepokretnost koja prelazi 50% tržišne vrijednosti nepokretnosti ukoliko su ispunjeni uslovi iz člana 38 stav 3 Odluke					
13	Ostale izloženosti obezbijeđene nepokretnostima (koje ne ispunjavaju uslove za razvrstavanje u neku od kategorija iz člana 35, stava 1, tačka 1 i 2)	29,737	499	29,238	29,238	59
14	Izloženosti ili djelovi dospjele a nenaplaćene izloženosti (duže od 90 dana) koji nijesu obezbijeđeni kolateralom, ukoliko izdvojene rezerve za potencijalne kreditne gubitke prelaze 20% neobezbijeđenog dijela ukupne izloženosti	1,101	967	134	134	60
15	Izloženosti ili djelovi dospjele a nenaplaćene izloženosti (duže od 90 dana) koji su obezbijeđeni nepokretnostima iz člana 35 stav1 tačka 1i 2Odluke umanjenim za rezervacije za potencijalne gubitke(član 42 stav 3 Odluke)	790	657	133	133	61
16	Izloženosti u obliku pokrivenih obveznica za koje su ispunjeni uslovi iz člana 45, tačka 4			0	0	62
17	Kratkoročne izloženosti prema institucijama za koje postoji kreditni rejting (kratkoročni rejting emitetna) dodijeljen od strane priznate eksterne institucije, sa stepenom kreditnog kvaliteta 3 (član 51 Odluke)			0	0	63
18	Kratkoročne izloženosti prema privrednim društvima za koje postoji kreditni rejting (kratkoročni rejting emitetna) dodijeljen od strane priznate eksterne institucije, sa stepenom kreditnog kvaliteta 3 (član 51 Odluke)			0	0	64
19	Izloženosti u vidu udjela u kapitalu investicionih fondova za koje banka koristi rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije, sa stepenom kreditnog kvaliteta 3 ili 4 (član 52 Odluke)			0	0	65
20	Izloženosti u vidu udjela u kapitalu investicionih fondova za koje banka ne koristi rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije (član 52 stav1 tačka 2 Odluke)			0	0	66
21	Učešće u kapitalu drugih pravnih lica i ostalim kapitalnim ulaganjima, isključujući ulaganja koja predstavljaju odbitnu stavku pri izračunavanju sopstvenih sredstava banke(član 58 Odluke)			0	0	67
22	Materijalna imovina (zemljište, zgrade, oprema, avansi za materijalnu imovinu i materijalnu imovinu u pripremi (član 62 Odluke)	1,059		1,059	1,059	68
23	Izloženosti za koje drugim odredbama ove odluke nije propisan način primjene pondera rizika član 63 Odluke)	10,990	344	10,646	10,646	69
24	Izloženosti pozicija u sekjuritizaciji sa stepenom kreditnog kvaliteta 3(član 154 Odluke)			0	0	70

25	Dio izloženosti koji je obezbijeden do visine tržišne vrijednosti priznatog kolateralala ukoliko su ispunjeni uslovi iz člana 101 za primjenu pondera 100%			0	0	71
26	Dio izloženosti koji je pokriven priznatom garancijom i drugim oblicima nematerijalne kreditne zaštite za koju su ispunjeni uslovi za primjenu pondera 100% u skladu sa članom 119 Odluke			0	0	72
	Ponder 150%					
1	Izloženost prema centralnim vladama, centralnim bankama, administrativnim tijelima i neprofitnim društvima koja pri utvrđivanju pondera rizika imaju tretman centralne vlade za koje banka koristi rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije sa stepenom kreditnog kvaliteta 6			0	0	73
2	Izloženost prema centralnim vladama, centralnim bankama, administrativnim tijelima i neprofitnim društvima koja pri utvrđivanju pondera rizika imaju tretman centralne vlade za koje banka koristi rejting utvrđen od strane priznate izvozne kreditne agencije sa stepenom kreditnog kvaliteta 7			0	0	74
3	Izloženost prema institucijama, jedinicama regionalne ili lokalne samouprave, (član 22 Odluke) za koje banka koristi rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije, sa izvornim ili preostalim rokom dospjeća dužim od tri mjeseca, sa stepenom kreditnog kvaliteta 6			0	0	75
4	Izloženost prema administrativnim tijelima i neprofitnim društvima (član 24, stav 1, tačka 2 Odluke), multirateralnim razvojnim bankama (član 25 stav 2 Odluke), za koje banka koristi rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije, sa izvornim ili preostalim rokom dospjeća dužim od tri mjeseca, sa stepenom kreditnog kvaliteta 6			0	0	76
5	Izloženost prema institucijama, jedinicama regionalne ili lokalne samouprave, (član 22 Odluke) za koje banka koristi rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije, sa izvornim ili preostalim rokom dospjeća do tri mjeseca, sa stepenom kreditnog kvaliteta 6			0	0	77
6	Izloženost prema institucijama, jedinicama regionalne ili lokalne samouprave (član 22 Odluke), administrativnim tijelima i neprofitnim društvima (član 24, stav 1, tačka 2 Odluke), multirateralnim razvojnim bankama (član 25 stav 2 Odluke), za koje banka ne koristi rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije, sa izvornim ili preostalim rokom dospjeća do tri mjeseca, na koje se primjenjuje ponder rizika koji se dodjeljuje izloženostima prema centralnoj vlasti u kojoj je sjedište te institucije, koja ima rejting sa stepenom kreditnog kvaliteta 6			0	0	78

	Izloženost prema institucijama, jedinicama regionalne ili lokalne samouprave, (član 22 Odluke) administrativnim tijelima i neprofitnim društvima (član 24, stav 1, tačka 2 Odluke), multirateralnim razvojnim bankama (član 25 stav 2 Odluke), za koje banka ne koristi rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije, sa izvornim ili preostalim rokom dospjeća dužim od tri mjeseca, na koje se primjenjuje ponder rizika koji se dodjeljuje izloženostima prema centralnoj vladi u kojoj je sjedište te institucije, koja ima rejting sa stepenom kreditnog kvaliteta 6			0	0	79
7	Izloženost prema administrativnim tijelima i neprofitnim društvima (član 24, stav 1, tačka 2 Odluke), multirateralnim razvojnim bankama (član 25 stav 2 Odluke), za koje banka koristi rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije, sa izvornim ili preostalim rokom dospjeća do tri mjeseca, sa stepenom kreditnog kvaliteta 6			0	0	80
8	Izloženost prema privrednim društvima za koje banka koristi kreditni rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije sa stepenom kreditnog kvaliteta 5 ili 6			0	0	81
9	Izloženosti ili djelovi dospjele a nenaplaćene izloženosti (duže od 90 dana) koji nijesu obezbijeđeni kolateralom, ukoliko izdvojene rezervacije za potencijalne kreditne gubitke ne prelaze 20% neobezbijeđenog dijela ukupne izloženosti			0	0	82
10	Visokorizične izloženosti u skladu sa članom 43 i 44 Odluke			0	0	83
11	Kratkoročne izloženosti prema institucijama za koje postoji kreditni rejting (kratkoročni rejting emitetna) dodijeljen od strane priznate eksterne institucije, sa stepenom kreditnog kvaliteta 4,5,ili 6 (član 51 Odluke)			0	0	84
12	Kratkoročne izloženosti prema privrednim društvima za koje postoji kreditni rejting (kratkoročni rejting emitetna) dodijeljen od strane priznate eksterne institucije, sa stepenom kreditnog kvaliteta 4,5,ili 6 (član 51 Odluke)			0	0	85
13	Izloženosti u vidu udjela u kapitalu investicionih fondova za koje banka koristi rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije, sa stepenom kreditnog kvaliteta 5 ili 6 (član 52 Odluke)			0	0	86
14	Izloženosti po osnovu ulaganja u otvorene investicione fondove povezanih sa visokim rizikom (član 52, stav 2 Odluke)			0	0	87
	Ponder 350%					
1	Izloženosti pozicija u sekjuritizaciji sa stepenom kreditnog kvaliteta 4 (član 154 Odluke)			0	0	88

	UKUPNO PONDERISANA BILANSNA AKTIVA	172,620	4,490	168,130	89,077	
						89

PVB - Izvještaj o ponderisanim vanbilansnim stawkama

Tabela pruža detaljan uvid u sve stavke vanbilansne aktive koje se ponderišu i služe za izračun potrebnog kapitala za kreditni rizik (članovi 13 i 14 Odluke o adekvatnosti). Iznos izloženosti po osnovu stavki vanbilansa predstavlja vanbilansnu obavezu Banke (kreditni ekvivalent vanbilansne izloženosti) tj. knjigovodstvenu vrijednost umanjenu za iznos rezervacija (veći iznos ili obračunate rezervacije ili rezerve za vanbilans). Ponderisana vrijednost izloženosti po osnovu vanbilansa predstavlja proizvod kreditnog ekvivalanta vanbilansne izloženosti i odgovarajućih pondera rizika za tu izloženost kako je dato u tabeli.

8. PODACI I INFORMACIJE KOJE SE ODNOSE NA RIZIK DRUGE UGOVORNE STRANE

Za potrebe izračunavanja potrebnog kapitala za rizik druge ugovorne strane, u skladu sa regulativom CBCG, Banka je dužna da izračunava izloženosti za sljedeće stavke iz trgovačke i bankarske knjige:

- OTC finansijske derivate;
- kreditne derivate;
- repo, reverse repo ugovore i ugovore o pozajmljivanju hartija od vrijednosti ili robe drugoj ugovornoj strani i od druge ugovorne strane,
- transakcije kreditiranja kupovine hartija od vrijednosti uz plaćanje naknade i,
- transakcije sa dugim rokom izmirenja.

Kako Banka nema knjigu trgovanja definisanu strategijom i planom poslovanja, i ne obavlja poslove u vezi sa gore navedenim vrstama finansijskih transakcija, Banka nije izložena riziku druge ugovorne strane i ne obračunava potrebni kapital za rizik druge ugovorne strane.

9. PODACI I INFORMACIJE KOJE SE ODNOSE NA IZBOR METODA KOJI SE KORISTI ZA IZRAČUNAVANJE POTREBNOG KAPITALA ZA OPERATIVNI RIZIK

Operativni rizik

Operativni rizik se u Banci definiše kao vjerovatnoća ostvarenja gubitka u poslovanju Banke, uslijed neadekvatnih ili propusta vezanih za interne procese, kontrole i ljudi ili/eksternih događaja, odnosno usled slabosti i propusta u izvršavanju poslova, protivpravnih radnji i spoljnih događaja koji mogu Banku izložiti riziku.

U cilju što efikasnijeg upravljanja operativnim rizikom Banka je implementirala softversko rješenje koje omogućava zaduženim i odgovornim licima da kroz sistem vrše prijavljivanje operativnih rizika, dok zaposlenim u Sektoru upravljanja rizicima omogućava sistematski pregled i lakše praćenje i izvještavanje.

Identifikacija, mjerjenje, monitoring i kontrola operativnog rizika bliže su definisani internim aktima, Politikom i Procedurom upravljanja operativnim rizikom.

Banka u kalkulaciji potrebnog kapitala za pokriće operativnog rizika koristi jednostavni metod, u skladu sa Odlukom o adekvatnosti kapitala, poglavje VI – Izračunavanje potrebnog kapitala za operativni rizik, član 6.1. Metodologije; Metodologija za izračunavanje potreba za kapitalom.

Potrebi kapital za operativni rizik se izračunava tako što se osnovica za izračunavanje potrebnog kapitala pomnoži sa koeficijentom 0,15 i dobijeni iznos uveća za 25 %. Osnovicu

za izračunavanje potrebnog kapitala predstavlja prosjek neto kamatonosnih i neto nekamatonosnih prihoda za tri prethodne uzastopne poslovne godine.

Potrebni kapital za operativne rizike na 31.12.2018. god. iznosi 700 hilj. Eur.

10. PODACI I INFORMACIJE KOJE SE ODNOSE NA TRAJNA ULAGANJA U KAPITAL DRUGIH PRAVNIH LICA

Na dan 31.12.2018.god. nije bilo ulaganja Banke u kapital drugih pravnih lica.

11. PODACI I INFORMACIJE KOJE SE ODNOSE NA IZLOŽENOST RIZIKU KAMATNE STOPE KOJE NE PROIZILAZE IZ TRGOVAČKIH AKTIVNOSTI BANKE

Priroda kamatnog rizika kojem je izložena Banka svodi se na izloženosti koje nastaju u bankarskoj knjizi i koje nastaju kao posljedica pridobijanja izvora i plasiranja sredstava po različitim vrstama kamatnih stopa. U skladu sa navedenim, profil kamatnog rizika rezultat je izloženosti u bankarskoj knjizi koje Banka ima u fiksnoj i varijabilnoj kamatnoj stopi. Stručne službe Banke, na osnovu redovnih gap i racio analiza i izrade stresnih scenarija detaljno prate kamatno osjetljive pozicije i preuzimaju korake na kreiranju strukture kamatonosne aktive i pasive u okviru određenih limita.

12. SEKJURITIZACIJA

Banka nema sekjuritizacijskih transakcija i izloženosti pa stoga ne objavljujemo infomacije o takvim izloženostima.

1. INFORMACIJE KOJE SE ODNOSE NA UBLAŽAVANJE KREDITNOG RIZIKA

Banka je propisala sljedeća interna akta kojima se rukovodi kod ublažavanja kreditnog rizika, i to :

- Proceduru o vrstama i tehnikama ublažavanja kreditnog rizika;
- Proceduru upravljanja kolateralima i
- Kriterijume sa katalogom kolateralna;

U svom poslovanju banka može koristiti materijalne i nematerijalne vrste i tehnike kreditne zaštite.

Materijalna kreditna zaštita može imati jedan od sljedećih oblika:

- finansijski kolateral;

- bilansno netiranje;
- master sporazumi o netiranju koji obuhvataju repo transakcije, transakcije davanja ili uzimanja u zajam hartija od vrijednosti ili robe i/ili ostale transakcije na tržištu kapitala;
- ostala materijalna kreditna zaštita, u vidu:
  - gotovine deponovane kod trećeg lica,
  - polisa životnog osiguranja,
  - instrumenata koji će na zahtjev biti otkupljeni.

Nematerijalna kreditna zaštita može biti u vidu garancija i kontragarancija.

Materijalna kreditna zaštita se može priznati samo ukoliko je imovina koja predstavlja kreditnu zaštitu dovoljno likvidna, a vrijednost imovine je stabilna tokom vremena i pruža odgovarajuću sigurnost po pitanju nivoa postignute kreditne zaštite.

Nematerijalna kreditna zaštita se može priznati samo ukoliko je strana koja pruža zaštitu dovoljno pouzdana, a ugovor o zaštiti je sprovodiv u svim pravnim sistemima u kojima Banka posluje i pruža odgovarajuću sigurnost po pitanju nivoa postignute kreditne zaštite.

Kao pružaoci nematerijalne kreditne zaštite priznaju se sljedeći subjekti:

- centralne vlade i centralne banke;
- jedinice regionalne i lokalne samouprave;
- multilateralne razvojne banke;
- međunarodne organizacije čijim izloženostima se, u skladu sa ovom odlukom, dodjeljuje ponder rizika 0%;
- javna državna tijela;
- institucije;
- pravna lica koja kontroliše Centralna banka;
- ostala privredna društva, uključujući i nadređena i podređena društva banke pod uslovom da imaju kreditni rejting priznate eksterne institucije koji odgovara najmanje drugom stepenu kreditnog kvaliteta.

Pored gore navedenih pružalaca nematerijalne kreditne zaštite, prihvatljivim pružaocima nematerijalne kreditne zaštite mogu se priznati i druge finansijske institucije ukoliko su ispunjeni sljedeći uslovi:

- institucija ima dozvolu ili odobrenje za rad koju je izdalo nadležno tijelo odgovorno za izdavanje odobrenja za rad i nadzor nad kreditnim institucijama;
- nadzorom nad radom institucije vrši nadležno tijela koje je odgovorno za nadzor kreditnih institucija, i
- institucija podliježe prudencionim zahtjevima ekvivalentnim zahtjevima koji se primjenjuju na kreditne institucije.

Kreditna zaštita propisana aktima Banke mora biti pravno primjenljiva i zakonski sprovodiva u svim relevantnim pravnim sistemima u kojima Banka posluje.

U tom smislu, u skladu sa svojom strategijom poslovanja i prirodom poslova koje obavlja, a uvažavajući odredbe Odluke o adekvatnosti kapitala CBCG koje definišu vrste i tehnike kreditne zaštite, Banka uzima sledeća sredstva obezbeđenja kao kolaterale za svoje plasmane:

- Hipoteka/fiducija
- Zaloga
- Novčani depozit
- Jemstvo
- Bankarska garancija
- Mjenica
- Polisa osiguranja
- Osiguranje plasmana banke
- Administrativna zabrana
- Ostala obezbeđenja

Prije nego što Banka prihvati hipoteku/fiduciju kao sredstvo obezbeđenja plasmana Banka obezbeđuje stručnu i nezavisnu procjenu vrijednosti od strane ovlašćenog procjenitelja prihvatljivog za Banku, izabranog od strane Komisije Banke. Procjena vrijednosti hipoteke treba da predstavlja cijenu koju prodavac može u razumnim granicama očekivati da postigne na slobodnom tržištu, ukoliko raspolaze razumnim vremenskim rokom za prodaju. Banka teži pribavljanju na stambenim nepokretnostima kao sredstvu obezbeđenja plasmana koje ispunjavaju uslove podobnosti navedenih u Metodologiji za obračun kapitalnih zahteva za kreditni rizik – regulatorni pristup.

Kao sredstvo obezbeđenja Banka može da ugovori zalogu. Pomoću zaloge, Banka je ovlašćena da naplati svoja potražvanja iz pokretne imovine, hartije od vrednosti, dobara ili drugih predmeta zaloge ukoliko dužnik ne izmiri svoje finansijske obaveze o roku. Kada su hartije od vrednosti predmet zaloge, Banka teži ispunjenju uslova podobnosti navedenih u Metodologiji za obračun kapitalnih zahteva za kreditni rizik – regulatorni pristup.

U svim slučajevima kada se kao sredstvo obezbeđenja nudi garancija ili kontragarancija druge poslovne banke, analizu mora izvršiti Sektor upravljanja rizicima na zahtjev

organizacionog dijela koji analizira zahtjev privrijednog subjekta. Banka teži da pribavi garancije i kontragarancije sledećih karakteristika:

- garancije Republike Crne Gore, međunarodnih razvojnih banaka i država kreditnog kvaliteta 3 ili bolji procjenjenog od strane agencija za kreditiranje izvoza potpisnica sporazuma OECD-a, kao i banaka sa sedištem u navednim državama,. Takođe, Banka prihvata garancije izdate od strane jedinica lokalne samouprave iz Republike Crne Gore.
- datum dospeća garancije nije raniji od dospeća plasmana;
- garancija je u istoj valuti kao i plasman.

Banka ugovara depozit, kao instrument obezbeđenja. Takođe, depozit može biti položen od glavnog dužnika ili jemca uz ovlašćenje Banci da sa istim može raspolagati za slučaj docnje ili neisplate glavnog duga, aktiviranja garancije i sl. Banka teži da pribavi depozite sledećih karakteristika kao sredstva obezbeđenja :

- datum dospjeća depozita nije raniji od datuma dospjeća plasmana;
- depozit je u istoj valuti kao i plasman;

Banka ugovara jemstvo drugog lica, kao instrument obezbeđenja. Banka vrši sveobuhvatnu kreditnu analizu kvantitativnih i kvalitativnih faktora na isti način kao i pri analizi dužnika, uključujući i utvrđivanje internog rejtinga jemca. Banka teži ispunjenju uslova podobnosti navedenih u Metodologiji za obračun kapitalnih zahteva za kreditni rizik – regulatorni pristup, kao i ispunjenju karakteristika navedenih za garancije.

Zaloga na HoV može biti priznata kao finansijski kolateral, ukoliko su ispunjeni sljedeći uslovi:

- između dužnika i finansijskog instrumenta postoji niska korelacija, u smislu da:
  - kreditna sposobnost dužnika i vrijednost kolaterala nijesu materijalno pozitivno korelisani,
  - finansijski instrument nije dužnička hartija od vrijednosti dužnika ili lica koje sa dužnikom čine grupu povezanih lica;
- postoji pravna sigurnost realizacije kolaterala, u smislu da:
  - banka može ispuniti sve ugovorne i zakonske obaveze i preduzeti sve potrebne aktivnosti u cilju obezbjeđenja sprovodivosti ugovora o kolateralu po propisima koji se primjenjuju na takve ugovore,
  - banka je obezbijedila pravno mišljenje kojim se potvrđuje sprovodivost ugovora o kolateralu u svim relevantnim pravnim sistemima u kojima posluje i preduzima sve potrebne aktivnosti kako bi se obezbijedila kontinuirana sprovodivost tih ugovora;
  - banka zadovoljava sljedeće operativne uslove:
    - ugovori o kolateralu su na odgovarajući način dokumentovani, uključujući i jasne procedure za pravovremenu realizaciju kolaterala,

- banka je uspostavila adekvatne procedure i procese za kontrolu svih rizika koji proizilaze iz korišćenja kolateralala, uključujući i rizike primjenljivosti i smanjene primjenljivosti kreditne zaštite, rizike vrijednovanja, rizike povezane sa prestankom kreditne zaštite i rizike koncentracije koji proizilaze iz korišćenja kolateralala,
- banka je usvojila akte kojima je definisala vrste i iznose prihvatljivih kolateralala,
- banka je utvrdila tržišnu vrijednost kolateralala i usklađuje je sa tržišnom vrijednošću minimalno svaka tri mjeseca, odnosno češće ukoliko raspolaže informacijama koje upućuju na značajno smanjenje tržišne vrijednosti kolateralala,
- za kolateral u posjedu trećeg lica banka preduzima odgovarajuće aktivnosti koje obezbjeđuju da to lice odvojeno evidentira taj kolateral od sopstvene imovine.

Banka koristi kao obezbjeđenje polisu osiguranja pokretne i nepokretne imovine kod osiguravajućeg društva. Polisa osiguranja se koristi kao dodatno obezbjeđenje u slučaju uspostavljanja založnih prava na pokretnim i nepokretnim stvarima u korist Banke;

Kao obavezan instrument obezbjeđenja Banka ugovara mjenice;

Pored pomenutih instrumenata obezbjeđenja, Banka može ugovorati i ostale instrumente (avale i garancije drugih poslovnih banaka, korporativne garancije, cesije potraživanja radi naplate i slično) primenjujući dobru poslovnu praksu.

U nastavku slijedi pregled procijenjene vrijednosti hipoteke, fiducije i zaloge koje su date kao kolaterali po osnovu plasmana stanovništvu i privredi.

Struktura sredstava obezbjeđenja

<i>Tip kolateralala</i>	<i>31.12.2018</i>			<i>Stepen pokrića</i>
	<i>Privreda</i>	<i>Stanovništvo</i>	<i>Ukupno</i>	
Hipoteke	168,677	123,792	292,469	216.94%
<i>Poslovna</i>	75,417	15,720	91,137	67.60%
<i>Stambena</i>	58,570	94,344	152,914	113.42%
<i>Zemljište</i>	22,728	8,269	30,997	22.99%
<i>Ostalo</i>	11,962	5,459	17,421	12.92%
Zaloga	5,139	747	5,886	4.37%
Depoziti	6,269	2,700	8,969	6.65%
Total	180,085	127,239	307,324	227.96%

Izvještaj sačinio:

Sektor upravljanja rizicima

D. Gubalović

Izvještaj usvojili:

Vinko Nikić, Glavni izvršni direktor

N. Radulović

Nenad Radulović, Izvršni direktor za upravljanje rizicima,
računovodstvom i fijansijama, IT i likvidnošću

V. Nikić